

Prijevod i translatološka analiza pripovijetke „Na krátko“ Petre Soukupove

Srezović, Ivana

Master's thesis / Diplomski rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, University of Zagreb, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:131:870239>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-09-09**

Sveučilište u Zagrebu
Filozofski fakultet
University of Zagreb
Faculty of Humanities
and Social Sciences

Repository / Repozitorij:

[ODRAZ - open repository of the University of Zagreb
Faculty of Humanities and Social Sciences](#)

Sveučilište u Zagrebu
Filozofski fakultet
Odsjek za zapadnoslavenske jezike i književnosti
Katedra za češki jezik i književnost

Ivana Srezović

**PRIJEVOD I TRANSLATOLOŠKA ANALIZA PRIPOVIJETKE
„NA KRÁTKO“ PETRE SOUKUPOVE**

Diplomski rad

Mentorica: dr. sc. Katica Ivanković

Zagreb, 2020.

SAŽETAK

Prijevod i translatološka analiza pripovijetke „Na krátko“ Petre Soukupove

Ovaj diplomski rad bavi se prijevodom dijela pripovijetke *Na krátko* na hrvatski jezik i translatološkom analizom prevedenog teksta. Prvi dio rada posvećen je biografiji P. Soukupove i njezinom djelu. Nakon toga slijedi i sam prijevod teksta. Drugi dio sadrži translatološku analizu koja se temelji na suvremenim teorijama prevođenja, prvenstveno na prevoditeljskim postupcima Vinaya i Darbelneta. Cilj ovog rada je upoznati hrvatske čitatelje s djelom P. Soukupove, ali i ukazati na moguće prevoditeljske postupke i metode u okviru translatologije kao discipline.

ABSTRAKT

Překlad a translatologická analýza povídky „Na krátko“ Petry Soukupové

Tato diplomová práce se zabývá překladem úryvku povídky *Na krátko* do chorvatštiny a translatologickou analýzou přeloženého textu. V první části práce jsme se věnovali biografickým údajům P. Soukupové a její tvorbě. Poté následoval samotný překlad textu. Druhá část obsahuje translatologickou analýzu vycházející ze současných teorií překlada, především překladatelských postupů Vinaye a Darbelneta. Cílem práce je seznámit chorvatské čtenáře s dílem P. Soukupové, ale zároveň poukázat na možné překladatelské postupy a metody v rámci oboru translatologie.

SADRŽAJ

1. UVOD.....	1
2. O AUTORICI I KNJIZI NESTATI.....	2
3. ŠTO ZNAČI PREVODITI?.....	3
4. PRAKTIČNI DIO RADA.....	5
4.1. Prijevod pripovijetke „Na krátko“.....	5
4.2. Original pripovijetke „Na krátko“.....	26
5. ANALIZA PRIJEVODA PREMA PREVODITELJSKIM POSTUPCIMA VINAYA I DARBELNETA.....	47
5.1. Transpozicija.....	48
5.2. Modulacija.....	49
5.3. Ekvivalencija.....	51
5.3.1. Frazemi i ustaljeni izrazi.....	52
5.3.2. Vulgarizmi i psovke.....	54
5.4. Adaptacija.....	56
6. OPĆEČEŠKI SUPSTANDARD.....	59
7. ANTROPONIMI I TOPONIMI.....	60
8. DEMINUTIVI.....	61
9. ZAKLJUČAK.....	62
10. LITERATURA.....	63
10.1. Primarna literatura.....	63
10.2. Sekundarna literatura.....	63
10.3. Rječnici i jezični priručnici.....	64

1. UVOD

Petra Soukupová jedna je od najuspješnijih čeških suvremenih autorica. U svojim djelima piše o svakodnevnom životu, međuljudskim odnosima te sukobima i neshvaćenosti, a utjecaj studiranja na filmskoj akademiji vidljiv je u njezinoj prozi.

U ovom radu najprije ćemo se kratko baviti njezinim životom i djelom, odnosno proznim triptihom *Zmizet* za koji je osvojila nagradu Magnesia Litera u kategoriji Knjiga godine. Dio tog triptiha čini i pripovijetka *Na krátko* čiji prijevod slijedi nakon toga, a sačinjava centralni dio našeg rada. Tu smo pripovijetku odabrali jer nam se učinila zanimljivim izazovom u pogledu prevođenja razgovornog stila, tečnog jezika i mijenjanja pripovjedača te zbog tematike svakodnevnog života u kojoj se svatko može pronaći.

U drugom dijelu bavit ćemo se translatološkom analizom vlastitog prijevoda, u čemu će nam poslužiti prevoditeljski postupci Vinaya i Darbelneta iz djela *Stylistique comparée du français et de l'anglais* koje je obilježilo razvoj traduktologije kao discipline nakon 1958. godine. Prvenstveno ćemo se u analizi koncentrirati na posredne prevoditeljske postupke, odnosno transpoziciju, modulaciju, ekvivalenciju i adaptaciju. Svaki od tih postupaka pokušat ćemo objasniti, potkrijepiti primjerima iz vlastitog prijevoda te obrazložiti naše izbore. Unutar toga govorit ćemo i o izazovima s kojima smo se susreli prilikom prevođenja frazema i ustaljenih izraza te vulgarizama i psovki.

Nakon toga posebno poglavlje posvetit ćemo problematici prevođenja razgovornog češkog jezika, odnosno općečeškog supstandarda, a dotaknut ćemo se i ostalih prevoditeljskih problema, kao što su prevođenje antroponima, toponima te deminutiva.

2. O AUTORICI I KNJIZI NESTATI

Petra Soukupová rođena je 1982. godine. Diplomirala je scenaristiku i dramaturgiju na filmskoj akademiji FAMU u Pragu, gdje i danas živi i radi. Od 2008. radila je kao scenaristica i dramaturginja na više čeških serija. Do sada je objavila pet knjiga za odrasle – *K moři* (2007), *Zmizet* (2009), *Marta v roce vetřelce* (2011), *Pod sněhem* (2015) i *Nejlepší pro všechny* (2017) te dvije za djecu – *Bertík a čmuhadlo* (2014) i *Kdo zabil Snížka?* (2017). Od 2009. piše i pripovijetke. Hrvatsko izdanje djela *K moři* (*Na more*) objavljeno je 2015. godine, a za to djelo dobila je i Nagradu Jiříja Ortena.

Za prozni triptih *Zmizet* osvojila je nagradu Magnesia Litera u kategoriji Knjiga godine. Prema pripovijetci *Na krátko* iz istog djela, kojom se bavi i ovaj naš rad, napisala je i scenarij za film koji je izašao u svibnju 2018. godine u režiji Jakuba Šmída. Prijevodi njezinih knjiga objavljeni su u sedam zemalja, a u tijeku su i prijevodi na još nekoliko jezika. Petra Soukupová jedna je od najprodavanijih i najuspješnijih čeških suvremenih autorica.

Njezina djela bave se temama iz svakodnevnog života, odnosno obiteljskim i partnerskim odnosima, sukobima, nesuglasticama i neshvaćenošću. Ono što joj kritičari ponekad zamjeraju je to što joj djela nalikuju scenarijima (Peňás, 2010: 29). Rijetko opisuju prostor, no s druge strane ima jako dobar smisao za detalje pa ga čitatelj lako može zamisliti na temelju dijaloga i unutarnjih monologa. Čitatelj tako ima dojam da promatra priču kroz prozor ili televizijski ekran. Likovi također nisu pobliže opisani, ni njihov vanjski izgled ni psihološke karakteristike, nego o njima učimo kroz njihove postupke. Njezin jezik uglavnom je jednostavan, ne koristi često metafore, pjesničke slike i ukrase, a stil joj je razgovoran s čestom upotrebom općečeškog supstandarda.

Prozni triptih *Zmizet* sastoji se od tri samostalne pripovijetke – *Zmizet*, *Na krátko* i *Věneček*. Povezane su tematikom obiteljskih odnosa, motivom nestanka i gubitkom drage osobe. Tekstovi nisu vremenski, povijesno ni prostorno određeni.

Za potrebe ovog rada odabrali smo prevesti nekoliko poglavlja pripovijetke *Na krátko*. Pripovijetka je ispričana uglavnom u prvom licu iz perspektive sina, jedanaestogodišnjeg dječaka, koji je pomalo introvertiran i ne slaže se najbolje sa svojim vršnjacima. No karakteristično za Soukupovu je mijenjanje pripovjedača pa tako nalazimo i unutarnje monologe ostalih likova također napisane u prvom licu, kao i sveznajućeg pripovjedača u trećem licu. Pritom se jezik ne mijenja. Kritičari se oko toga ne slažu – dok neki misle kako

joj to odlično polazi za rukom (Mandys, 2009: 68), drugi smatraju da to može zbuniti čitatelja (Šrámková, 2009: 6).

Priča je to o jednoj obitelji koja se sastoji od samohrane majke i dvoje djece. Djeca imaju različite očeve – otac kćeri Pavlíne živi u SAD-u i povremeno joj šalje poklone, dok sin Vojtěch živi u uvjerenju da njegov otac Karel radi na brodu zbog čega ga nikad nije upoznao. Zapravo živi u istom gradu, no ima vlastitu obitelj zbog koje dosad nije pokazivao zanimanje za Vojtěcha. Vojtěch u međuvremenu sazna tko mu je otac te zbog svađe s bakom, sestrom i mamom pobjegne od kuće k njemu, no shvati da život s ocem ipak nije tako idiličan kao što je mislio.

3. ŠTO ZNAČI PREVODITI?

Iako se o prevođenju raspravljalo još u antičko doba, tek u drugoj polovici XX. stoljeća javljaju se pokušaji utemeljivanja znanstvene discipline koja bi ga proučavala (Pavlović 2015: 13). No što je to zapravo prevođenje? Brojni su ga teoretičari otada pokušali definirati, no teško se ograničiti na jednu definiciju i tvrditi da obuhvaća sve njegove aspekte. U ovom poglavlju htjeli bismo kratko spomenuti neke od autora koji su se bavili teorijom prevođenja i istaknuti neka njihova razmišljanja.

Jiří Levý (1982: 25) u svom djelu *Umjetnost prevođenja* piše da je prevođenje „prenos informacije, tačnije rečeno prevodilac dešifruje informaciju originalnog pisca – sadržanu u tekstu njegovoga djela, prepričavajući je (nanovo šifrujući) u sistemu svoga jezika; a informaciju sadržanu u njegovom tekstu – nanovo dekodira čitalac prevoda.“ Prema njemu prijevod je kao djelo umjetnička reprodukcija, a prevođenje kao proces originalno stvaranje (Levý 1982: 68).

O različitosti definicija prevođenja govori primjerice V. Ivir (1984: 34). One se prema njemu razlikuju zbog različitih pristupa prevođenju te „uglavnom u pogledu onoga što njihovi autori smatraju da se prevodi“. Iznosi i vlastitu definiciju. Prevođenje je prema njemu „pretvaranje poruke (misli, osjećaja, želje, naredbe) prethodno izražene jednim jezikom u jednakovrijednu poruku izraženu nekim drugim jezikom“ (Ivir 1984: 11).

Umberto Eco (2006: 9) s druge strane u uvodu svoje knjige daje naizgled vrlo jednostavnu definiciju: prevoditi znači „reći istu stvar na nekom drugom jeziku“. No što zapravo znači „reći istu stvar“? Naime, Eco zaključuje da se „isto“ nikada ne može postići, već se može reći tek „otprilike isto“, odnosno prijevod je za njega rezultat pregovaranja.

Znanost o prevođenju ponekad može biti kontradiktorna. Kao primjer možemo spomenuti da je iznimno važno da prijevod bude što dosljedniji originalnom tekstu. U isto vrijeme prijevod bi morao djelovati na čitatelja jednako kao i izvorni tekst, imati isti smisao te stilski učinak. Ako uzmemo u obzir da govornici različitih jezika imaju različite kulturne pozadine, zaključit ćemo da je nemoguće potpuno i dosljedno ispuniti oba ta zahtjeva. O tome govori i Ladmiraal (2007: 20), koji smatra da postoje dvije glavne skupine prevoditelja: jedni do krajnosti slijede izvorni jezik, tzv. *sourciers*, a drugi naglasak stavljaju na smisao diskursa koji treba prevesti što vjernije ciljnom jeziku, tzv. *ciblistes*.

Pronaći ravnotežu između ta dva pristupa važan je zadatak za svakog prevoditelja, pa smo je tako pokušali pronaći i mi u našem prijevodu. Posebice zbog jezične razine originalnog teksta bio je za nas to veliki izazov. Više o postupcima koje smo koristili, a i o stilskim i jezičnim problemima, govorit ćemo u kasnijim poglavljima.

4. PRAKTIČNI DIO RADA

4.1. Prijevod pripovijetke „Na krátko“

NAKRATKO

IZLET

Tako lijep dan. Karel dođe u garažu i nakon nekog vremena ponovo izvuče motor, nije ga trebao kupovati, tako beskorisna stvar, ionako mu nije pretjerano zanimljiv. Možda bi ga mogao prodati, al bit će na gubitku, samo što drugo s njim, glupi motor, jutros se morao natjerati, bio bi ipak grijeh ne provozati se kad je već tako lijepo, dan je ko stvoren za vožnju na motoru, silio se, za kraj praznika drugi put u sezoni. Nakon duljeg razmatranja odluči se otići vidjeti Pavelovu vikendicu, uostalom koliko ga je već puta zvao. Pavel je malo iznenađen, njegova žena još više, nudi im pivo, al oni radije odu u birtiju. Na seoskom trgu dva velika kestena i ispod njih mali vrt lokalne birtije. Sjednu vani, al prije nego dovrše prvo pivo počne pomalo padati kiša. Proklinju vrijeme, izgledalo je ko da će biti baš lijep dan, Karel pomakne motor pod drveće, zasad ne pada jako, kiša sigurno neće proći kroz lišće, neće se smočiti. Sakriju se unutra.

Kad navečer izađe iz birtije kiša je već prestala, al na motor padaju velike kaplje s listova kestena. Karel je popio četiri piva, al nijednu rakiju, osjećao se triježno. S Pavelom se pozdravio pred birtijom, Pavel brzo odlazi, ne želi se smočiti, a i boji se da će mu se žena naljutiti jer je cijelo popodne sjedio u birtiji. Drago mu je da Karel nije prihvatio njegov poziv da ostane prespavati. Kako mu je to zaboga palo na pamet, Jana bi opet popizdila.

Karel pokušava obrisati motor. Kožni sic. Baš mu i ne ide.

Prazan seoski trg u ljetno predvečernje doba. Karel sjedne na motor i pomalo krene. Koliko je već puta vozio ne baš trijezan, oprezan je, barem tako misli. Vozi polako. Al nakon par kilometara gubi pozornost. Karelu je lijepo voziti, malo dalje je cesta već suha, barem tako izgleda, čak je još na trenutak izašlo sunce. Grije Karelovo lice.

I Karel dodaje gas. Vozi po autocesti, ulazi u zavoj na malom mostu ispod kojeg teče potok, možda mala rijeka. Vozi prebrzo, a cesta ovdje nije još potpuno suha, u zavoju motor počne proklizivati. Sleti s ceste i padne dolje niz obronak. Tišina.

Onda Karel zastejnje. Sve ga boli. Rebra su mu sigurno slomljena. Krene da će ih dotaknuti rukom, al trzne se. Jedna ruka mu visi uz tijelo i užasno ga boli. Jebem ti, jebem ti, umrijet ću, padne mu na pamet. Prijeđe rukom preko lica i na ruci mu ostane krv. S mukom se pokušava iskobeljati na noge, motor je upao napola u grmlje, napola u potok.

Karel se posklizne. Zavrišti od boli. Sav je blijed. Duboko diše. Što da radim, uzet će mi vozačku, ići ću u zatvor, ne, ostavit ću je ovdje, zaustavit ću nekoga, odvest će me u bolnicu, ako nije kasno, što ako imam neku unutarnju povredu, umrijet ću, nek me neko nađe, al ovdje teško, moraju me vidjeti, Karel se opet trgne, pokuša se ponovno dići na noge i konačno uspije. Boreći se svom snagom se uzvere gore. Tek tamo se onesvijesti. Skotrlja se do ruba ceste.

Nakon toga leži u bolnici u gipsu i razmišlja o tome koliko je bio blizu smrti. Doduše nije bio, al njemu se čini da je. Karel se prisjeća starih grešaka i odluču ih popraviti. Što ako je to bio znak? Da. Sigurno je bio.

Također mu dođe u posjetu Alena, čuje njezine korake, zloslutan zvuk tih njezinih stravičnih cipela koje se približavaju. Čim izađe iz lifta na drugom kraju hodnika Karel zna da je to ona, i je. Uleti u sobu i viče na njega, uopće se ne obazire na ostale, dere se da Adama više neće vidjeti, dovraga, Karel, vozio si pijan, to je fakat dno dna, ti si zločinac, jebote, mogao je biti s tobom, taj tvoj usrani motor, pobrinut ću se da ga vidiš samo na slikama, nisi normalan, fakat nisi normalan. Zatim zašuti, ogleda se po sobi, iz torbe izvadi mrežicu s narančama, skoro je baci na noćni ormarić i ode bez riječi.

Dobre sise, kaže zadivljeno stari gospodin Jelínek, koji leži pored Karela. To da, shvati žalosno Karel. Prvoklasne.

Al onda prestane razmišljati o Aleninim grudima i prevrti u glavi cijelu njezinu posjetu. Ako ne bude mogao viđati Adama, a koliko je Karel poznaje ona će to srediti, razlog više da napravi to što je odlučio.

NE JEDEM MASNO

Al ja o tome ništa ne znam. Izrezujem. Kad izrezujem ne mislim ni na što drugo osim na to da bude precizno, ravno, da nešto ne izrežem krivo il tako nešto. Moglo bi se vjerojatno reći

da kad izrezujem, ništa drugo ne postoji. Mama kaže da kad izrezujem uopće ništa ne doživljam. Nekad mama na mene više, a ja je ne čujem sve dok me ne dotakne.

Ona to ne kuži, al već se navikla. Pavla ne, jer je ful glupa. Al fakat. Uči kuhati. Već sad je ful debela.

Dakle sjedim u sobi, popodne ko svako drugo, al zapravo malo bolje, čujem izvana kako se djeca deru na igralištu, u leđa mi udara sunce, al ja imam na stolu još za svaki slučaj upaljenu lampu, da bolje vidim.

Što je najbolje danas počinjem, a to je uvijek najbolji dio, zarezati taj papir prvi put, razdijeliti ga na komade, a njih onda pažljivo izrezati do toga kakvi trebaju biti.

Al ne kažem opet da su drugi dani glupi, uživam u tome cijelo vrijeme.

Izrezujem iz papira makete brodova. Onda ih naravno moram zalijepiti. Ne čujem da me Pavla zove, mora doći sve do mene i trknuti me, toliko da mi pobjegne ruka i skoro zarezem krivo. U tom trenutku je želim ubiti. Il barem udariti. Al ona me uhvati za ruku i samo kaže ti si gluh, jelda, radije si kupi slušni aparat nego te slagalice. Glupa je, to su makete, ne slagalice.

„Požuri, ručak ti je na stolu.“

Ne jedem u školi jer kad mi je mama dala pare za ručak, potrošio sam ih na maketu. Tako da sad jedem doma. Pavlina kuha skoro svaki dan. Stalno melje o tome kako joj je to zabavno, al ako pak slučajno zaboravim reći hvala, onda radi scene, ko da kuha samo zbog te pohvale. I kako joj je onda to zabavno. Ne kužim.

U kuhinji imamo jedan mali stol za kojim uvijek jedemo. Onaj glavni stol u dnevnom boravku je samo za svečane prilike. Za Božić il kad imamo goste.

Sjednem, oboje imamo pune tanjure, i počnem jesti. Fino je. Par trenutaka jedemo u tišini, al ona me jednostavno ne može ostaviti na miru.

Zar ne vidi kako sam lijepo to aranžirala? Neće čak ni pitati što je to. Pa pureća rolada, Pavla gleda kako Vojta čeprka po tome. Najradije bi mu zalijepila šamar.

„Što radiš?“

Što radim, ne jedem masno. „Ne jedem masno“, kažem.

„Nije to masno, to je slanina, ona tamo mora biti, radi okusa.“

Što bi trebao na to reći? Otkad to slanina nije masna? Jel ona to ozbiljno tako glupa?

„Il ti nije fino?“

„Ma je.“

Gledamo se. Znači joj to. Pogledam je miroljubivo.

„Hvala.“

Odgođeno na neko vrijeme. Pavlína nastavi jesti. Al meni je to fakat fino. Osim te slanine. Ne jedem ni salamu, ni kobasice, osim ako iskopam sve one bijele komade. Pileću kožicu, ako nije skroz hrskava. Žilavo meso.

Odgurnem tanjur, želim ići izrezivati. Sretan sam što za sutra nemamo ništa u školi. A i kad bi imali, fućkalo bi mi se.

„Nećeš više? Jel se ti to šališ?“

Radije šutim, vidim da Pavlína počinje pizditi, da joj se šire nosnice, al fakat. Pojeo sam užinu u školi i jednostavno još uvijek nisam gladan.

„Pa samo si sve pročeprkao. Jedeš ko svinja.“

I više nemam živaca. Nek me ostavi više!

„A ti tako izgledaš“, kažem i brzo nestajem. Ne potrči za mnom, previše je lijena za to. Skoro mi je jedanaest godina, Pavlína šesnaest, al svejedno me ne bi dostigla, trčim brže od nje.

Pavlína ostane sjediti u kuhinji. Uvrijeđena, jer naime zna da je debela, al zar se to smije tako reći? Uostalom nije toliko strašno debela. Jel ona kriva što je Vojta tako mršav? Naspram njega je skoro svatko debeo. I uopće je ne cijeni. Gnjava se s tim, ukrašava tanjur, kriške kiselih krastavaca iste u milimetar, a on tako. Ni hvala, a još je i vrijeđa. Mama će čuti za ovo! Kad bi barem imala sestru. Vojtinu porciju prebaci sebi na tanjur. Al dobro mi je ispalo, fakat je super. Bila je dobra ideja dodati šampinjone. Pavlína obožava hranu.

Navečer kad mama dođe s posla Pavlína se sprema požaliti na Vojtu. Al kad mama uđe, Pavlína vidi da se ne isplati, mama je namrgođena, vidi se ta njezina jedna duboka bora na čelu, a dok vadi namirnice zalupi vratima hladnjaka malo jače nego što je nužno. Zapali cigaretu i natrpava si večeru na tanjur. Komad mesa, krumpir, cigareta naslonjena na rub sudopera. Izvaditi pribor i u dnevni boravak jesti uz večernju seriju. Pavlína sine, ni ona za to ne mari, hrana ko hrana, tako da nježno odgurne mamu i aranžira tanjur, ukrasi ga povrćem, večera ko u restoranu.

„Imaš spretne ruke, vidjet ćeš, jednog dana ćeš kuhati u nekom lijepom hotelu“, namigne joj mama, sad već bez bore, a Pavlína je super. Čak bi već bila i zaboravila pritužbe na Vojtu, išla bi s mamom u dnevni i zajedno bi gledale seriju. Uostalom mama je kupila francusku

salatu i svježa peciva, to bi bila jako fina večera, al mama odma pita za Vojtu, što je jeo, što radi, a što bi radio, i tako Pavla na kraju ne može šutjeti.

Al nije još ni završila govoriti, a mama samo odmahne rukom, ma pusti to, glupan jedan, uvijek je tako, onda još kaže, pa ti si starija, budi razumna. Al Pavla ne prestane, i mama se na kraju stvarno okomi na nju, ima dovoljno problema na poslu, kad dođe doma želi biti na miru, zar Pavlina nije dovoljno velika da takve sitnice može riješiti sama?

Pavlina sjedi ljutita na kauču, šuti, mama joj pohvali jelo, al ni to je ne smekša, neko vrijeme obje sjede u tišini i gledaju vijesti na televiziji, onda se mama sjeti da je u sandučiću našla papirić, Pavlinu na pošti čeka paket iz Amerike.

„Uzmi ga iz torbe.“

„Fakat?“ ozari se Pavlina. U tom trenutku je lijepa, kad bi malo smršavila bila bi jako lijepa djevojka, pomisli mama.

Pavlina se privije uz nju. Al mama je zabrinuta. I ona je danas dobila poštu. Već treće pismo. Gluposti na kvadrat.

Kad Pavlina ode leći, Vojta već spava. Baš šteta, mogla je sad ona njega malo naljutiti. Paket iz Amerike. Wow. Pavlina ode mirno spavati, koliko je to uopće moguće.

PLAMEN

Za doručkom već to ne mogu izbjeći. Mama je pomalo na odlasku, mora krenuti puno ranije nego mi, na stolu je kruh s marmeladom, a u lončiću skuhan čaj. Doručkujem, a Pavlina se kraj mene šminka za stolićem, al neće joj ni to pomoći, toliko je ružna.

„Pogodi što“, reče odjednom.

Ne znam, al po njezinom tonu to neće biti ništa dobro za mene.

„Paket“, reče pobjedonosno.

Ko da je to neka njezina zasluga, što joj se stari odselio u Ameriku i tu i tamo joj pošalje paket. Izvadi taj papirić od pošte i pokaže mi ga, ko da je dragi kamen, al što da ja na njemu vidim, papir ko papir.

„Od tatice.“

Izbeljim joj se. U tom trenutku mama uđe u kuhinju i nešto kopa po frižideru. Znam da je čuje, al samo joj se malo namršti i blago reče Pavlina, ko da je opominje što nije za sobom

odnijela tanjur u sudoper. I svejedno onda odma ode, a Pavla mi se krevelji. Ja se pravim da mi je svejedno, a zapravo valjda i je.

Naljutim se tek kad mi marmelada kapne na majicu. Pokušavam je očistiti, al ne ide mi baš.

„Morat ćeš obući drugu majicu, a?“ reče opet ona, ne normalno, nego onim radosnim glasom.

„Odjebi.“

Al ona se samo smije. Dignem se od stola i odem.

„Nj, glupane!“ zadere se za mnom.

Odem u hodnik, da dakle presvučem tu majicu, al kad se gledam u zrcalu ne vidi se tako strašno. U natpisu je, tamo se to nekako izgubi.

Majica je svijetloplava sa žutim križem, a u tom križu je napisano *Sverige*. To je švedska zastava, a majica mi je ostala od mog tate koji radi negdje na brodu.

Ostavim je tako.

Al danas je valjda neki glupi dan, jer u školi me uhvati učiteljica kako ne pazim nego izrezujem. I to izrezujem udžbenik. I to je već drugi put ove godine. Glup sam što se uvijek toliko zadubim u to.

Uglavnom stojim i crvenim se dok ona drži govor, da jel ja mislim da udžbenik za to služi, i da ako mi je prethodna učiteljica to tolerirala da ona neće, i na kraju mi nakon te višeminutne predstave svejedno napiše opomenu.

A kad sat završi dođu Franta i Mára i hoće da im pokažem.

Daj da vidimo, Plamen.

Još su zapravo i dragi kad me zovu Plamen, jer onda sam im zapravo normalan, al onda opet kažem nešto o nekoj maketi, samo je spomenem, i odjednom sam opet Maketar, i to već takvim tonom glasa ko da sam fakat čudak, tako da Plamen Neplamen, svejedno ih ne mogu smisliti.

Pogotovo upravo ta dva kretena koja svaki dan za užinu jedu čokoladicu Snickers i misle da ako njihovi roditelji imaju para da je njihov cijeli svijet. Ja sam je jeo valjda dvaput u životu. Kod nas se uglavnom kupuju čajni keksi il napolitanke. Il se uglavnom peče doma, jer je jeftinije. A i bolje, kaže Pavlína, al ja tako ne mislim. Najčešće paprenjaci s marmeladom.

Zasad sam dakle Plamen, jer im se sviđaju moje izrezotine. Ako nešto znam, onda je to definitivno izrezivati. Samo svejedno im ne želim to pokazati, ne želim da me onda gnjave da im ih dam, jer ja želim to raditi za nekoga samo kad ja hoću.

Al prema nama se okrene Kukac, koji mi je prošli tjedan posudio strip, a kad sam mu ga vraćao stavio sam mu unutra jednog izrezanog lika iz tog stripa, ko hvala. A Kukca je za to boljela briga, to mi se sviđa. I sad se dakle okrene i počne im pričati kako sam izrezuckao cijelu knjigu i što sam sve tamo napravio, na nekim stranicama na primjer vojnika, na drugim samo ukrase, i stalno mi govori daj im pokaži, a ja ne želim baš zato što me na to tjeraju, a ionako — kad to vide, doduše svidjet će im se, al opet će misliti da sam luđak.

Uostalom i sad Mára kaže: „Izrezao si cijelu knjigu? Jesi ti debil?“

Al ne nekako zločesto, jer ja ih jednostavno ne mogu naljutiti, ja ih mogu jedino zabaviti. Čudan sam, riđokos i uvijek nosim iste prnje, tako da ko da nisam s ovog svijeta. Al sad se protivim, a to ih ljuti. Uzmim mi knjigu iz ruke i gledaju u nju, i Kukac isto, i onda kažu e, dam ti kunu za tu sličicu, a ja samo odbrusim da neću, ispružim ruku da uzmem knjigu, uzmem im je i sakrijem je u torbu. A Franta meni, baš si glup, jel imaš pare za novu?, pokažem mu srednji prst, al već osjećam kako se crvenim, kako sam ljut. Na trenutak izgleda ko da im se već fućka za mene, al onda me Mára uhvati i zavrne mi ruke iza leđa, to malo boli, trzam se, Franta je opet izvuče iz torbe i tek onda me Mára pusti, a Franta još kaže smrdiš ko beskućnik, Švedanine, a Mára, tako i izgledaš, i još me ćušne u čelo, samo gesta da se smirim, najradije bi ga ubio, i otiđu skupa s mojom knjigom. A Kukac, mogao si imati kunu, ovako nemaš ništa. Bacim se na njega, al i taj jebeni Kukac me nadjača.

I uostalom sigurno ne smrdim. Imam fleku na majici, pa što. Al opet to je švedska majica. Fakat dovezena iz Švedske.

Vrate mi tu knjigu s par istrgnutih stranica, al to nije bitno, jer ionako moram kupiti novu, šezdeset kuna, ne znam gdje da ih nađem. Džeparac za listopad sam već dobio i potrošio na novi brod. A mama je popizdila već prošli put. Zašto izrezujem udžbenike? Jesam bolestan? Možda i jesam. Na primjer kad čekam u čekaonici kod zubarice bude mi zlo, kad čujem tu bušilicu prevrće mi se želudac, pa me izrezivanje smiri. Imam neke škarice na rasklapanje koje uvijek nosim u džepu. A u čekaonicama uvijek imaju časopise.

Sjedim doma i nastavljam, ne čujem kad Pavlína dođe, čujem je tek kad uđe u prostoriju jer namjerno radi buku, al ja se namjerno ne okrenem.

„Bila sam na pošti.“

Šutim jer nemam što na to reći. Al okrenem se i vidim kako sva blista, sjedne i počne čupati selotejp kojim je oblijepljena kutija, a onda me pogleda, pola sekunde se gledamo, i ja znam da ona zna koliko mi je to krivo, i da je zato ne mogu smisliti. Brzo se okrenem i

pravim se da izrezujem dalje, al ne mogu, čujem samo te šuštave zvukove kako Pavlina odmotava hrpu tih stvari što ih joj je poslao.

„Vidi“, kaže ona nakon nekoliko trenutaka i ja se rado okrenem. Obučena je u crvenu majicu iz koje kipi na sve strane, a na nogama ima roze starke, lijepe su, naravno osim te boje. Ja imam te neke platnene tenisice, što izgledaju ko starke, al crne i kupljene na placu.

„Super“, kažem ful ironično, al trenutno ništa ne može doprijeti do nje.

„Jelda?“

„Ko bombon.“

„Jesi ljubomoran, a?“

Opet se okrenem prema stolu, al ni Pavla ne nastavlja dalje. Čita pismo.

„Isuse Bože“, reče odjednom tako da sam se prepao. Okrenem se prema njoj, a ona izgleda ko da se dogodilo nešto užasno.

„Isuse Bože“, ponovi, „tata me pozvao da dođem na ljeto. Idem u Ameriku.“

Gleda me s takvom bojažljivom radošću, a ja zadržim ozbiljno lice.

„Kužiš?“

Kužim.

„Ne mogu vjerovati, to je... Isuse Bože, u Ameriku!“

Vidim na njoj da bi to htjela s nekim raspraviti, da želi o tome pričati, a sa mnom ne može. Vidim koliko je nestrpljiva, već samo brzinski čeprka po kutiji, izbacuje na krevet razne slatkiše, bombone, obično šalje stvari kojih ovdje nema za kupiti. Ja se opet okrenem natrag prema brodu i čekam da to završi. Ide u Ameriku. Posjetiti tatu. Trudim se koncentrirati na brod. Nek se izgubi više.

Pavlina mora izaći van, brzo napiše poruku Lenki. Odma joj sve mora reći. Još samo posljednji letimičan pogled na kutiju, a na dnu leži nekoliko razglednica. Il što je to? Četiri slike i presavijeni papirić.

Našao sam par slika s tvojom mamom pa ti ih šaljem da se nasmiješ. Jelda da smo smiješno izgledali?

Pavlina preleti pogledom po slikama, ne sad, nema sad za to vremena, al ovo ne može fulati, mama i tata sjede negdje vani u prirodi, Pavlina ne zna da sjede kraj ognjišta i pale vatru, mama gleda u plamen, tata ko da je u posljednjem trenutku stigao pogledati u objektiv, svejedno je iznenađen, i nosi Vojtinu švedsku majicu.

Na prvu je Pavlina već skoro rekla Vojto, al na vrijeme se zaustavi, od toga ispadne neko čudno vo i on se ne okrene, vjerojatno tada ne bi izdržala. Gleda u njegova svijetloplava leđa,

pa onda opet u sliku. Naravno, odma joj je jasno što to znači. Onda sakrije sliku u kutiju. Sve ostalo ostavi na krevetu. Kutiju sa slikom tate u majici koju nosi Vojta i za koju misli da je dobio od tate turne ispod kreveta s ostalim sličnim kutijama. Vojtin otac je zbog ove činjenice opet granično nestvaran, što o njemu znamo ako ni to malo što smo dosad znali nije istina, pomisli Pavlína, al to nije njezin problem, izlazi van, predivna vijest, Lenka će pasti u nesvijest.

Prije nego ode stavi na Vojtin pisaoći stol veliku vrećicu bombona kojih ovdje nema. Izgledaju ko velike čokoladne oči.

Na.

I na trenutak, kad shvati što sada zna i koliku moć ima nad Vojtom, učini joj se da je to još i bolje nego te predivne roze teniske.

Kad ode bacim bombone u koš za smeće. Pun je papira tako da vrećica padne dolje i skoro se i ne vidi. Al za svaki slučaj posegnem rukom i nabacim neke papire preko nje da se uopće ne vidi. Ne želim utješne nagrade.

Pavlína i Lenka sjede na klupi, vijest je već izrečena, roze cipele sjaje u sivom danu. Podalje u parku sjedi druga grupica još ne sasvim odraslih. Tri dečka, dvije cure, jedan dlakavi pas. Iako Pavlína priča s Lenkom, cijelo vrijeme krajičkom oka prati što radi druga grupica. Na trenutke čak ni ne sluša Lenku nego zamišlja kako Petr ustaje i dolazi k njima i kaže, već dugo na tebe mislim, i onda joj pruži ruku da skoči s klupe, i onda joj tu ruku više ne pusti.

I onda opet sluša Lenku kako prepričava doživljaje iz gimnazije. Ko da je gimna toliko posebna, toliko fenomenalno drugačija da ona, Pavlína, u strukovnoj to ne može doživjeti.

Sad se Petr smije naglas. Pavlína se na to također morala nasmiješiti, a Lenka je to odma primijetila.

„To je onaj tvoj, jelda? Ajde onda, idemo do njih.“

I odma siđe s klupe, a da je Pavlína nije uhvatila za rukav, bila bi vjerojatno stvarno otišla tamo. Malo se potežu.

„Ne zajebavaj.“

Na kraju Lenka sjedne natrag kraj nje. „A da mu napišeš pismo?“

Ma Lenka je luda. Koje ideje, pa ne radi se to tako. Al Petr bi svejedno izabrao nju, ima duge noge i kosu crnu ko ugljen sve do guzice. Zato je Pavlína za ozbiljno drži za rukav.

Srećom Lenku nije briga za Petra. Neki tamo konobar, ona ipak cilja malo više.

Za to vrijeme ja sjedim u sobi ispred televizije i čeprkam po svojoj kajgani. Pojeo sam više od pola i ne mogu više. Užasno velika porcija. Mama je već pojela, al gleda neku seriju i ako je sad prekinem sigurno će me poslati k vragu. Prevrćem po tanjuru tih par žutih grudica i čekam da ona to primijeti. Napokon.

Samo mi pokaže rukom da to prebacim na njezin tanjur, tako da to i napravim. Upravo u tom trenutku počne reklama. Sad.

„Mama, trebalo bi mi nešto love...“

„Ma nemoj?“

„Za knjigu“, dodam brzo.

Po načinu na koji je podigla obrve neće na dobro.

„Izgubio sam je.“

„Izgubio?“ reče takvim tonom, ko da joj je sve već jasno. Dakle naravno da se počnem crvenjeti, ne znam vidi li se, al ja to osjećam, tu neku vrućinu u licu. Pokušam se nasmiješiti, ponekad i to upali. Ovaj put ne.

„Jel ti imaš propuh u glavi? Listopad je, i koliko ja znam, već si jednu izgubio. Jel ti vidiš ovdje neki perzijski tepih? Jel ja nosim dijamantne naušnice?“

Ne želim se smijati, al ne mogu se suzdržati. Osjećam tu tanku granicu, mama bi se također mogla početi smijati. Stojimo na rubu kada će se il početi smijati i dati mi tu lovu, il će se užasno naljutiti. Il će zazvoniti telefon. Prepadnem se. Mama ostane sjediti i pusti ga da zvoni.

„Ko bi nas zvao na fiksni u pola osam navečer? Nek me zove na mobitel.“

Telefon zazvoni valjda trideset puta prije nego napokon prekine.

„Izgleda da ćeš je morati kupiti od džeparca.“

„Al već sam kupio ophodni brod“, pokušavam se izvući govoreći istinu.

Telefon ponovno počne zvoniti, ovaj put mama ne izdrži nego ustane.

„Ako imaš brod, zašto onda izrezuješ knjige, glupane?“

Vidi, fakat sve zna.

Mama podigne slušalicu, a ja se pomalo kupim iz dnevnog. Danas više ništa od toga.

Al malo me zanima ko nas zove, jer na fiksni nas skoro niko ne zove. Jer na prvu mi padne na pamet da zove moj tata. Al to nikad nikome ne bi rekao, nit o tome dalje razmišljam, jer nisam više mali, znam da tata neće jednog dana doći i pokucati na vrata, koliko god bi to ponekad volio. Nekad navečer, tek prije nego što zaspim, već je mrak i niko nikad to neće saznati, zamišljam da se to događa, ja mu otvorim, obojica smo riđokosi, on

sigurno ima i riđe brkove, i onda ga pustim da uđe, a mama je naj sretnija na svijetu, a sestra nek slobodno ode u jebenu Ameriku.

„Halo, Suková na telefonu.“

„Hej, što će to reći da...?“

„Isuse, nije valjda! Jesi u redu?“

„Niko iz zgrade ti ne može pomoći?“

„Al ne, ne smeta.“

„Ne smeta!“

„Ma samo dođi, dočekat ću te na kolodvoru.“

„Ne!“

„I molim te ne vuci ništa sa sobom!“

Mama se osloni na naslon fotelje i jednom rukom se pokrije po očima. Još uvijek sam znatiželjan iako tražim vraga.

„Neko nam dolazi u posjetu?“

Mama makne ruku s lica i gleda me ko da me vidi prvi put u životu.

„Odi se oprati“, reče, a ja radije odem.

Lagani udarac vratima kad je Vojta ušao u sobu. Došao je i taj trenutak. Mama osjeća kako se sve kvari, ko kad se s donje strane limuna pojavi plijesan, odozgo izgleda normalno, a odozdo je već sav mekan i odvratn, iz njega curi sok i smrdi. Prvo Karel, a sad ovo. Ide do ormarića gdje ima sakrivenu bocu šljivovice od kolegice čiji roditelji žive u Moravskoj. Nalije si malo rakije u čašu od brušenog stakla. Dobra je. I što je s tim Vojtom, kako to da se još ne pere.

„Vojta!“

Upravo perem zube kad Pavlína dođe doma. Ne skine cipele jer se mora pohvaliti, mene ne primjećuje, tako da je ne bi mogao upozoriti čak ni kad bi htio, ide ravno k mami koja pere suđe nakon večere. Čudi me da Pavlína ne kuži kako mama lupa.

„Gle što mi je tata poslao. I zove me da dođem na ljeto kod njega.“

„I zato moraš kasno dolaziti doma?“

„Kužiš? Poslat će mi i avionsku kartu, neću ništa morati platiti.“

„Zašto mi barem ne javiš kad ćeš doći?“

„Mama, tata me zove u Ameriku na cijelo ljeto, a tebe zanima kad ću doći?“

„Ne veseli se unaprijed. Ko zna što će ti sljedeći put napisati.“

Pavlína napokon zašuti.

„Što ti je?“ reče zatim onim izmijenjenim glasom, ko da će vjerojatno zaplakati. Ispljunem pastu i kratko isperem četkicu. Iskesim zube sam sebi u zrcalu i ugasim svjetlo.

„Ma ništa, ne obaziri se“, reče mama, ne više uopće ljutito, više onako nekako tužno.

Izađem iz kupaone i skoro se sudarim s Pavlínom. Gurne me u leđa. Tek kad smo oboje u sobi i vrata su zatvorena reče mi:

„Što si napravio, Lisice?“

„Ništa.“

„Kako to misliš ništa?“

„Lijepo, ništa.“

Upozoravajući pogled, to joj se ne sviđa, i tako prepričavam telefonski poziv i tu zagonetnu posjetu, al ona se usred priče naceri ko da sam to izmislio.

„To ne znam, ko bi je mogao naljutiti time što će doći. Možda tvoj stari?“

Nasmiješi se jer joj je uspjela fora.

„Kravo.“

„Možda, al barem imam tatu. I zove me u Ameriku.“

Gađam je ABC časopisom jer mi je pri ruci. Pavlína i dalje sjedi i odvezuje teniske.

„I imam nove starke.“

„Al su ti noge u njima ko balvani.“

Znam da to ne voli čuti. Znam da se potajno gleda u zrcalu i uvlači trbuh i stišće si bedra da vidi kako bi izgledala kad bi bila mršavija. Znam da nekad plače jer je debela. Priča o tome s mamom. Al danas to nekako ne pali, ništa joj ne smeta.

„Ne možeš me nego vrijeđati, jadniče“, reče potpuno mirno i nastavi se presvlačiti. Popenjem se na krevet i posegnem rukom do stola i počnem je gađati olovkama, gumicom, što god dohvatim, pa i škalicama. Nečim pogodim, nečim ne.

„Malo već pretjeruješ, a?“

Brani se rukama. Još malo pa će se baciti na mene. U međuvremenu baca stvari natrag.

U sobu upadne mama.

„Što izvodite? Ti si već davno trebao spavati, a ti isto, ne ljuti me više.“

I tako prestanemo. Ja se vučem u krevet, Pavlína se nastavi presvlačiti.

Mama naglo otvori vrata po drugi put.

„Da sam na vašem mjestu, također bi i pospremila.“

I opet nestane. Pavlína i ja se pogledamo, ona slegne ramenima. Činjenica je da to nije nalik mami. Odnosno s vremena na vrijeme nam očita bukvicu da nam je soba neuredna, al više onako usput kad nas kori zbog nečeg drugog. Možda zbog te posjete, što mi se čini ko

glupost, jer što je nekog drugog briga jesu li mi stvari posložene na svoje mjesto? I zašto bi ulazio u našu sobu? Ne znam. Bacim na Pavlinu još jednu olovku i brzo se zamotam u deku.

MAMICA

Mama stoji na peronu i puši već petu cigaretu danas kad autobus napokon dođe. S te strane gdje mama stoji ispočetka je ne vidi. Ljudi izlaze, a nje još uvijek nigdje, čak si je mama dozvolila ponadati se da se možda predomislila. Da je shvatila da cijeli taj pothvat nema smisla.

Al onda je mama naravno ugleda, pomalo silazi niz stepenice. Na prvu se mami stisne srce kad je vidi na štakama, kako podiže tu ranjenu nogu, u isto vrijeme oko ruke nosi torbu s Mikinom. I prije nego mama to stigne napraviti, uskoči vozač i pomogne joj. Tri stepenice iz autobusa. Napokon siđe.

Al kad joj mama želi pomoći, već ne treba. Osloni se na jednu štaku i položi torbu. Mikina iskoči, ima ogrlicu i povodac i ona ga stigne uhvatiti. Praznu torbu opet podigne.

„Bok.“

„Bok. Kako si?“

„Dobro sam, nije to ništa.“

Ko da su se vidjele prošli tjedan. Preleti majku pogledom. Pogladi je po licu. Za sada je sve u redu. Vozač je slijedi. Ostao je posljednji na peronu.

„Idemo onda? Moram se vratiti na posao...“

Mikina počne lajati jer blizu autobusa prolazi gospođa s jazavčarom. Malo potraje dok je smiri. Vuče povodac i smiruje bijesnog psića.

Također napokon pusti tu torbu pa je mama može uzeti. Okrene se od autobusa, valjda ćemo napokon krenuti, predstava za jednog gledatelja-vozača je gotova. Mama prva krene.

„Čekajte, gospođo, nešto vam je ostalo.“ Vozač izvadi veliku punu torbu iz prtljažnika. Mama je preuzme od vozača, uopće nije lagana. Ponovno si je prebaci da bi je lakše nosila. Mora da se šali. Sigurno je puna hrane. Ko da ovdje nema dućana.

„Mama, pa rekla sam ti da ništa ne donosiš.“

A ona se nasmiješi mami tim svojim poznatim smiješkom punim nadmoći.

„A gdje ćeš ovdje naći na primjer domaća jaja? Il kunića? Maruška mi je dala i krumpira.“

Mama ne reče više ništa, žuri, probija se s torbom kroz ljude, kroz autobuse. Al ona drži s njom korak, iako šepa.

Koliko je ona poznaje, nosi sto kilometara autobusom bar kilu krumpira. S uganutim gležnjem. Kako zaboga to nosi? Zašto to radi? Al mama zna zašto. Tako da bi joj mogla pokazati što sve može. Tako da sad kad mama to vuče mora reći jedna mamica, ona se tako muči. Al mama si to zabranjuje misliti. To je njezina stvar. Vući krumpire s drugog kraja države.

I u tom trenutku, kad se već čini da je prvi teški trenutak iza njih, savladale su dolazak, mama ugleda Karela. Namjerno ne gleda prema njemu. Pokušava ga izbjeći, al ne stigne. Karel ih sustigne za čas. Još do nedavno Karel je izbjegavao nju, nestao bi prije nego bi bila sigurna da je to stvarno on.

„Jiřka?“

Mama je pusti par metara ispred sebe, a sama napravi korak unatrag. Rućke torbe joj se urezuju u ruke, no ipak ne spusti torbu na pod.

„Karel.“

„Dobro izgledaš... kako si?“

Ima ožiljak na glavi. Oko njega obrijano. Mořda je stvarno imao neku nesreću. Al mama ga ne Źali. Karel se nasmiješi i plaho se ogleda oko sebe. Ko da ju je neko ošamario iz vedrog neba, tako ju je njegov pogled iznenadio, ko da je u pola sekunde neko vratio vrijeme jedanaest godina unatrag. Mama se sjeti njihovog spoja na dječjem igralištu, kad je Pavlína pala s penjalice, rasjekla si usnu i on je morao s njima u bolnicu, nije mu dala mogućnost izbora, sama to ne bi mogla. Tamo je izašao iz autobusa i tako se ogledao oko sebe jer se bojao da ga neko poznat ne vidi s drugom Źenom i malim djetetom u narućju. Glasine. Tada i u toj situaciji, Pavlínka je plakala, njoj je bilo zlo, već je bila trudna, al on još ništa nije znao, mama je primijetila taj njegov pogled i zaključila, i to toćno, da on ne može il ne Źeli ostaviti Źenu, da jednostavno to neće napraviti, jer inaće se ne bi ogledavao s takvim strahom da ga slučajno neko ne vidi. Kad bi se spremao otići. A sad ju je tim osmijehom podsjetio na to. Čega se sada boji?

„Što hoćeš?“ upita, a ton joj je oštriji nego rijeći.

„Nego, jesi dobila moja pisma? Nisam znao...“

„Jesam.“

„Nego... ja... imao sam tu neku nesreću... i htio bi nešto napraviti... popraviti to...“

Letimice dotakne ožiljak, pogleda je tako iskreno, umiljato, i mami se ko suha knedla u grlu vrati sva ta gorćina za koju je mislila da je već davno progutala. Kako ide s Vojtom iz vrtića, Vojta ima tri godine i plaće i vuće ruku kojom ga drži, crveni se od bijesa, a ona preko puta ceste ugleda Karela i njegovu Źenu i njihovog sina s torbom na leđima kako izlaze iz

plave škode. Karel je zaključa, letimice pogleda okolo i ni na stotinku sekunde ne pokaže da je poznaje, i ona pusti Vojtu, koji se baci na zemlju i plače i dalje, a ona gleda za tom obitelji dok svi troje ne nestanu iza ugla. I stotine susreta izdaleka svih tih godina, i niti jedan pogled. Ni na Vojtu. Kurvin sin ima sreće što Vojta nije na njega.

„Ozdravi brzo. Ćao.“

Već se okrene.

„Čekaj, a možemo li se nekad malo vidjeti... popričati?“

Mama se naglo okrene natrag. Prostrijeli Karela pogledom. Želi nešto izustiti, al što bi mu sad trebala reći, bolje da se suzdrži i ne ljuti se bespotrebno, čemu to, onda se mora izmaknuti jer izlazi neki autobus, a ona mu malo smeta. Autobus ih razdvoji i mama to iskoristi i brzo ode.

Nju ne primjećuje, ne čeka je nego tek dalje, gdje je Karel preko gomile ljudi već ne može vidjeti. Napokon došepa.

Dalje idu zajedno, mama prilagodi korake njezinima. Sad ću je opet morati slušati, pomisli mama, al ona samo kaže „što onaj tamo hoće?“ — s takvom mržnjom da se mama mora nasmiješiti.

Možda ipak ne bude tako strašno, ta situacija s mamicom. Riječ mamica mama misli ironično. O njoj ne razmišlja kao o matici već godinama.

Kad otvorim vrata zgrade, neki mali pas počne gore lajati, i laje cijelo vrijeme dok se penjem stepenicama kod nas do prvog kata. A tamo je već jasno da laje iz našeg stana. Tražim ključeve po torbi, a pas stalno laje i ja to baš ne kužim.

Otključam vrata i do ulaza dotrči jedan onaj mali pas štakoraš. Koliko ja znam, jedini ko ima takvog psa je baka. Njezin pas isto nosi te blesave kaputiće. Al što bi baka radila ovdje?

„Mikina“, pokušam, a ona me pogleda. Bakin pas je kod nas u stanu. Dakle možda je i baka. Padne mi na pamet da možda pobjegnem i dođem kasnije, kad možda sestra il mama budu doma, al baka je već u hodniku. Ne volim kad je cijela njezina pozornost samo na meni.

Nešto joj je s gležnjem, zavezan je i omotan nekakvom debelom čarapom. Hoda na štakama i nosi pregaču koju nosi po doma, ko da sam odjednom kod nje, a ne kod nas. Ide prema meni, vidim da gleda kako izuvam cipele, kako nisam razvezao vezice nego ih samo izuo, vidim da je stisnula usne, najradije bi nešto rekla, al onda me zagrli, miris bake, poljupci u oba obraza, mekani, skroz drugačiji nego mamini.

„Bok Vojto, zamisli što mi se dogodilo, nekako sam se glupo poskliznula i iskrivila si gležanj, i mama mi je ponudila da ostanem ovdje par dana, znaš, Mikinka, ja ne mogu puno hodati, a taj moj četvrti kat, a ti, što si tako iznenađen, nećeš ni pozdraviti staru baku?“

„Bok.“

„Opet si užasno narastao, pa da, al ni ja te već tako dugo nisam vidjela.“ Slušam tu njezinu bukvicu, ko da sam ja za to kriv, uostalom to je mamina stvar, kad idemo kod bake. Istina je da smo bili tamo negdje na početku praznika i nakon toga više ne. Al uvijek samo na ručak. Već dok pije kavu mama se vrpolti, već želi ići. Ja isto. Kod bake smrdi. To je zbog onog psa, kaže mama.

„A kosa ti je živa vatra... čekaj.“

Počne mi malo zaglađivati kosu. Naime ja imam frizuru dosta na ježa. Ko da se nikad ne češljam, iako se češljam svako jutro.

Prestane i par trenutaka me nepomično gleda. Nasmiješi se.

„Ajmo ručati, donijela sam kunića, domaći je, fin, napravila sam i knedle, to sigurno već dugo nisi jeo, jelda?“

Odjednom to nije samo bezazleno čavrljanje, nego skroz ozbiljno pitanje. Slegnem ramenima, iako mama nikad ne radi knedle. Slijedim baku u kuhinju i usput si malo raščupavam kosu.

Baka ne jede nego sjedi nasuprot mene i gleda me kako jedem. Pokušavam nožem sastrugati umak s mesa, jer to je cijeli batak od kunića, a kroz umak se ne vidi gdje su žile. Al umak i knedle su fini. Bolji nego kad mama kuha. Al za takve stvari mene nije briga. Mikina stoji kraj moje stolice i gleda prema gore.

„To su knedle, jelda, a ne one umjetne kakve inače jedete, kupljene.“

Šutim i kopam po mesu. Naporno je, al ne žurim.

„A ocjene? Jesi ih popravio? Prošle godine su bile nikakve.“

„Ma da.“

„Učiš s mamom?“

„Mhm.“

Onda se baka sagne preko stola i takne fleku od marmelade što je imam na majici.

„Mama te pušta da takav ideš u školu? Kad pojedеш skini je, stavit ću je na pranje. Pa izgledaš ko da si tu majicu izvukao iz smeća.“

Već mi je dodijala. Već želim otići.

Ponovno me pokuša dotaknuti. Ovaj put se izmaknem.

„Dobro, dobro, jesi osjetljiv. Na koga si takav? Što se uopće pitam, isti si mama.“ Ustane od stola i ide prema telefonu. Brzo razmišljam što dalje.

Otkinem komad mesa i bacim ga Mikini. Samo prevelik je i ona ga ne može zagristi kako treba, gurka ga po podu. Počne lajati.

Zaboga. Al stvarno. Već se spremam krenuti.

„Hej, bako, mislim da hoće van.“

Zgrabim Mikinu, a prljavo meso oprezno šutnem malo dalje, da se ne vidi. I gubim se kroz dnevni, da ne bi morao zaobilaziti baku. Čujem je iza sebe, nije joj se učinilo, vraćala se s kolodvora, i što je onda s tom mojom majicom? U hodniku zgrabim povodac i cipele, srećom pa imam samo platnene tenisne koje mogu žlicom obući i zavezane, jakna, brzo van.

Bauljamo vani dok ne dođemo do igrališta, gdje neki ljudi što ih znam iz škole igraju nogomet. Malo ih promatram i niko me ne primjećuje, al onda Mikina ugleda s druge strane igrališta nekog psa i počne lajati ko luda, ko da bi se htjela tući s njime, najradije bi je pustio, pa nek se pokaže, al opet se bojim jer bi baka vjerojatno poludjela.

Samo što smo tim skvičanjem, to se ne može nazvati ni lajanjem, privukli na sebe neželjenu pozornost i neko od tih glupana počeo se rugati Mikini kako je obučena. Naravno ni mene nisu zaobišli. Pokažem im srednji prst i odvučem Miki dalje, iako ona neće, još uvijek laje, i kako je vučem malo hropće.

Malo dalje, kad me više ne vide, skinem joj taj kaputić. Odjednom izgleda ko sirotica. Al to me ne smekša, kaputić naguram u džep.

„Bako!“

Pavčina je sretna kad ugleda baku. Uvijek su se dobro slagale. Jednostavno je, baka voli vidjeti kad je nekome fino ono što je skuhalo.

„Pa Pavlí, lijepo ti to stoji. Ti što si starija, to si ljepša.“

Lijepo je to čuti, pogotovo kad se obično vidiš samo među ostalim djevojkama u garderobi prije tjelesnog i imaš deblja bedra od svih. Da ne spominjem listove.

Baku sve zanima, želi čuti što Pavčina radi, što ima u školi, o svemu želi pričati, ne ko mama, koja je navečer kad dođe s posla već previše umorna.

Vidjeti kako se napokon neko iskreno veseli što će Pavčina ići u Ameriku još je jedan super doživljaj tog dana.

Baka čak otvori slatko desertno vino iz maminih zaliha i natoči ga objema u čašice od brušenog stakla. Kucnu se. Pričaju sve dok mama ne dođe s posla. Onda počinje večernja serija koju baka mora gledati.

Mama sjedi na kauču i gleda s njom seriju, al ne uživa baš u tome. Zbog njezine prisutnosti mama se opet osjeća ko mala djevojčica. Počne odjavna špica, i prije nego mama dođe k sebi ona je već ustala, opet je spremna skakati oko njih i pritom izigravati mučenicu.

„Mama, što ti treba, sjedni.“

„Ali... samo ću podgrijati onog kunića...“

„Ja ću to napraviti.“

Al ona samo odmahne rukom i već je u kuhinji. Mama svejedno ustane. Počne barem razmicati stvari koje leže na stoliću za televiziju da napravi mjesta za tanjure.

„Gdje je Vojta?“ stiša glas, Pavlína samo slegne ramenima.

Al već se vratila i sve čuje ko i inače.

„Tebi ne smeta što se Vojta skiće negdje vani po mraku? Izašao je popodne sa psom i još uvijek se nije vratio.“

Nosi pribor i počne sklanjati stvari s velikog stola. Veliki stol je samo za svečane prilike. Uglavnom se na njemu pegla. I naslanja stvari.

„Što radiš?“

„Pa moram prvo ovo pospremiti...“ — kad je takav nered, mama čuje neizrečeno.

„Tu jedemo samo za Božić.“

„Upravo tako.“ I mama već čuje ljutnju u svom glasu.

„Večera je svečani trenutak u svakoj obitelji kad bi se svi trebali okupiti, zar te nisam to naučila? Al ne, ti puštaš malog da baulja vani, dolazi doma ko zna kad, pogledaj Pavlínku, ona bi mogla ići vani, a sjedi ovdje, al on...“

„Vojta će sigurno doći do sedam i onda će jesti.“

„Al ja se ne čudim, pa i Luboš je bio normalan, ne ko Karel, to se vidi na djeci...“

Mama ne vjeruje vlastitim ušima. Stvarno je to rekla? Pred Pavlínom? Pogleda Pavlínu, koja se pravi da ništa ne čuje, al ne ide joj baš. A ona nastavlja dalje.

„Sad kad sam ga opet vidjela...“

„Dosta je!“

Opet odmahne rukom i ode u kuhinju. Mama ode za njom i pred Pavlínom zatvori vrata.

„Ne pred djecom!“

„Pa znaš da sam u pravu. Da si me onda poslušala, sad ne bi morala...“

„Luboš je također otišao, ako nisi znala. Ista gnjida ko...“

„Trebala si otići s njim.“

Mama se nasmiješi. Davno doba prije Karela. Mama se sjeti kako sjedi u gostionici u Hradecu Královem i čeka ga, onda sama naruči odrezak s krumpirima i malo pivo, okolni stolovi puni stalnih gostiju, komentiraju njezin izgled, osamnaestogodišnja plavuša s trbuhom, možda trudna, možda malo punašna. I ona tamo sjedi sve do zatvaranja i vani s govornice ga zove u stan i telefon odzvoni valjda stoput. Onda hoda kroz mrak, trudna je. Prespava u čekaonici kolodvora. Kad svane ide doma, sakrivati trbuh, koji neće moći još dugo sakriti. Onda joj poštom stignu ključevi od stana. I onda nakon nekog vremena razglednica iz New Yorka. Dok se Pavlína rodi pohabana je i prljava i svejedno je to još uvijek samo pristojna poruka od muškarca koji se ponio najbolje što je znao, kad već nije htio s njom živjeti, stan je tvoj, novce ću ti poslati kad budem mogao. Neće se na njoj pojaviti nevidljivom tintom napisano dođi Jiřinko odma k meni, skupa s našim djetetom.

„Mama, on me nije pozvao i ti to znaš.“

„Barem plaća. I želi da Pavlínka dođe kod njega. A ona ništarija, što je on napravio za svoje dijete?“

Ništa, ima pravo, ništa nije napravio. Al ni Luboš nije učinio puno više. Petnaest godina šalje pakete i u njima slatkiše. Novaca točno koliko mora. Uostalom zašto ona potiče Pavlínu s tom glupom idejom o Americi, ionako će u sljedećem pismu napisati da ipak ne može, a Pavlína će biti razočarana.

„Nećemo o tome raspravljati, a pogotovo ne pred djecom. Jasno?“

Mami malo zadrhti glas. Navika je vrag, a ona nije navikla biti gruba s njom. I ona je pogleda, a pogled joj više nije nadmoćan, sad izgleda ko stara gospođa koju nešto muči.

„Al zar Mikinka može biti tako dugo vani? Pa prehladit će se... ko zna kud je Vojta vuče... još joj nije ponio ni toplu jaknicu.“

Pomakne ravno naprijed jedan tanjur s knedlama, crvenkastim umakom i kunićem prema mami. Mama je odjednom tako tužna. Toliko ljubavi prema toj živini.

„Ja neću jesti.“

I ode u spavaću sobu. Bila je počela čitati krimić, a u noćnom ormariću ima bombonijeru.

Tek dok tražim ključeve iz džepa mi ispadne onaj kaputić. Inače mi ne bi ni pao na pamet. Obučem Mikinu. Malo se trese, al sigurno ne od zime. Štakoraši se uvijek tresu.

Dođem usred večere, Pavlína i baka sjede za svečanim stolom ko neke grofice. Dok se baka saginje pozdraviti psa, pokušavam nekako uspostaviti kontakt očima s Pavlínom, kao

što se ovdje događa. Jer nešto se događa. Al Pavlína se pravi da ne kuži, a baka me gleda tim prijekornim pogledom. I mama ga zna, al srećom ne upotrebljava ga prečesto.

„Ti ne vidiš kako se jadrnica trese? Pa ne može ona hodati vani u tom slabom kaputiću. I ne smješkej se, i tebe čeka drugačiji režim. Da znaš ubuduće kad se dolazi doma, danas ćeš ostati bez večere.“

A ja se pritom uopće ne smješkam. I gladan sam.

„Mama“, viknem.

Pavlína mi se izbelji, a mama otvori vrata sobe.

„Što se dereš? Sad se dolazi doma? Jel imaš ti sat?“

„Baka je rekla da ću ostati bez večere.“

„Kakav si ti to muškarac? Umjesto da prihvatiš pravednu kaznu, tužakaš mami?“

Čekam što će mama reći.

Mama vidi kako oboje tamo stoje, Vojta s tim svojim ljutim izrazom lica i ona ko bog osvete, ko dva djeteta koja se svađaju oko lopatice u pješčaniku.

I onda zatvori vrata, ne kaže ni a, i ja pogledam baku, što će dakle biti. A ona me još uvijek gleda ko da sam najgori zločinac. Okrenem se i odem iz dnevnog u svoju sobu. Al kad upalim svjetlo, vidim da je tamo sve nešto drugačije. Stvari na stolu su sređene, i pidžama mi je složena na jastuku, i Pavlínini isto. Pogledam gore na policu iznad kreveta, gdje mi stoje izloženi svi gotovi brodovi, to jest oni bolji, zasad ih je sedam i ne znam gdje mi je osmi. Al sad su raštrkani posvuda, skočim na krevet i poravnavam ih.

Već opet osjećam kako sam bijesan. Skočim dolje i vratim se u dnevni. Baka upravo nosi tanjur s kunićem u umaku od paprike iz kojeg se dimi i koji miriše.

„Dirala si moje brodove?“

Gleda me ko da sam lud, i stavi hranu pred mene na stol.

„Ajmo jesti.“

Ko da sam valjda nijem il nevidljiv. Odnosno bolje rečeno nečujan.

„Brodove se ne dira!“

„One makete na njegovoj polici iznad kreveta“, objasni joj Pavlína, i baka napokon shvati.

„Aha da, obrisala sam vam tamo prašinu. Bilo je koliko hoćeš. Ne budi mrgud nego ajde jesti prije nego što ti se ohladi.“

Tako sam bijesan da ne znam što bi prije rekao, toliko ima toga što želim reći. Pavlína gleda, vidim kako se ful veseli što ću se razbjesniti. Okrenem se i odem.

Barem zalupim vratima za sobom. Sjednem za stol i onda svom snagom razbacam stvari posložene na stolu.

Pavčina već dovršava svoju porciju kad Vojta zalupi vratima. Pojela je samo dvije knedle, mama ne voli kad navečer puno jede, pa tako ima još dosta mjesta u želudcu. Tako da kad baka počne smišljati što s tom posljednjom porcijom, pa neće je baciti, a sutra je htjela raditi faširance, Pavčina slegne ramenima, ona će pojesti.

Iako dobro zna da u osam navečer ne bi trebala pojesti pet knedli. Srećom pa je mama ne vidi. Samo lako mami reći kad ona nikad nije bila debela. A baka voli kad je drugima njena hrana fina. Zapravo to radi zbog nje. I što sad, Pavčina prevrne knedlu tako da umak bude s obje strane.

4.2. Original pripovijetke „Na krátko“

NA KRÁTKO

VÝLET

Takovéj krásnej den. Karel dojde ke garáži a vytáhne zase po čase motorku, neměl si ji kupovat, taková zbytečná věc, stejně ho to moc nebaví, třeba by ji mohl prodat, ale na tom prodělá, jenže co s ní jinýho, blbá motorka, ráno se musel přemlouvát, když už je takhle pěkně, byl by přece hřích neprojet se, den jako stvořenej na projížďku na motorce, hecuje se, ke konci prázdnin podruhé za sezónu. Po delším zvažování se rozhodne podívat se na Pavlovu chatu, ostatně přece už ho kolikrát zval. Pavel je trochu zaskočen, a jeho manželka ještě víc, nabízí jim pivo, ale oni jdou raději do hospody. Na návsi dva velké kaštany a pod nimi zahrádka místní hospody. Sednou si tam, ale během prvního piva se malinko rozprší. Nadávají na počasí, vypadalo to na tak pěkněj den, Karel motorku posune pod stromy, zatím neprší moc, rozhodně se déšť nedostane skrz listy, takže nezmokne. Schovají se dovnitř.

Když navečer vyjde před hospodu, už je po dešti, ale na motorku padají velké kapky z listů kaštanu. Karel vypil čtyři piva, ale žádné panáky, a připadá si střízlivý. S Pavlem se rozloučí před hospodou, Pavel odchází rychle, nechce zmoknout a taky se bojí, že mu manželka vynadá, že seděl celé odpoledne v hospodě. Je rád, že Karel nepřijal jeho pozvání, aby zůstal přes noc. Jak ho to proboha napadlo, to by Jana zase vyváděla.

Karel se snaží motorku utřít. Kožené sedátko. Moc to nejde.

Prázdná návěs v letním podvečeru. Karel nasedne na motorku a pomalu se rozjede. Už kolikrát jel ne zcela střízlivý, je obezřetný, aspoň se domnívá. Jede pomalu. Ale pozornost se po pár kilometrech rozplývá. Karlovi se jede krásně, o kus dál už je suchá silnice, alespoň to tak vypadá, a dokonce ještě na chvíli vylezlo slunce. Hřeje Karla do obličeje.

A Karel přidává. Jede po silnici, vjíždí do zatáčky na malý mostek, pod kterým teče potok, možná malá říčka. Jede příliš rychle, a tady silnice ještě úplně suchá není, v zatáčce motorka dostane smyk. Vylétne ze silnice a spadne dolů ze svahu. A ticho.

Pak Karel zasténá. Všechno ho bolí. Má určitě zlomená žebra. Sáhne si na ně, ale musí cuknout. Jedna ruka mu visí podél těla a strašně bolí. Doprdele, doprdele, umřu, napadne ho. Přejede si rukou po obličeji a na ruce má krev. Hrabe se ztěžka na nohy, motorka je zapadlá napůl v křoví, napůl v potoce.

Karel uklouzne. Zakřičí bolestí. Je celý bledý. Zhluboka dýchá. Co mám dělat, seberou mi řidičák, půjdu do vězení, ne, nechám ji tady, stopnu si někoho, odveze mě do nemocnice, jestli není pozdě, co když mám nějaký vnitřní zranění, umřu, ať mě někdo najde, ale tady těžko, musí mě vidět, tohle Karla znovu nakopne, znovu to zkusí, postavit se na nohy, a nakonec to jde. S vypětím všech sil se vyškrábe nahoru. Teprve tam omdlí. Sesune se na kraj silnice.

Pak leží v nemocnici v krunýři a uvažuje, jak blízko byl smrti. Nebyl sice, ale jemu připadá, že ano. Karel vzpomíná na dávné chyby a umiňuje si, že je napraví. Co když tohle bylo znamení? Ano. Určitě bylo.

Taky za ním přijde Alena, slyší její kroky, zlověstný přibližující se zvuk těch jejích příšerných střevíců, když vystoupí z výtahu na druhém konci chodby, Karel ví, že je to ona, a je. Vlítne do pokoje a ječí na něj, úplně kašle na ostatní chlapy, křičí, že Adama už neuvidí, sakra, Karle, řídils ožralej, to už je fakt úplný dno, seš zločinec, mohls ho mít kurva s sebou, ta tvoje posraná motorka, já už se postarám, abys ho mohl vidět leda tak na fotkách, seš nemožnej, fakt nemožnej. Pak se odmlčí, rozhlídne se po pokoji, z tašky vyndá síťku s pomeranči, skoro je hodí na noční stolek a beze slova odklape pryč.

Pěkný kozy, řekne obdivně starý pan Jelínek, který leží vedle Karla. To jo, uvědomí si s lítostí Karel. Prvotřídní.

Pak ale přestane myslet na Aleniny prsa a zrekapituluje celou její návštěvu. Jestli nebude moct vidat Adama, a ona to asi zařídí, jak ji Karel zná, o důvod víc, proč udělat, co si umínil.

TLUSTÝ NEJIM

O tom já ale nic nevím. Vystříhuju. Když stříhám, nemyslím na nic než na to, aby to bylo přesný, rovný, abych někde nestříhnul vedle nebo tak. Asi by se dalo říct, že když vystříhuju, vůbec nic neexistuje. Máma říká, že když stříhám, tak vůbec nevnímám. Někdy na mě křičí a já ji neslyším, dokud na mě nešáhne.

Moc to nechápe, ale už si zvykla. To Pavla ne, je totiž hrozně blbá. Ale fakt. Učí se na kuchařku. Už teď je hrozně tlustá.

Takže teď sedím v pokojíku, odpoledne jako každý jiný, ale vlastně trochu lepší, slyším zvenku z hřiště, jak řvou děti, a do zad mi pere slunce, ale já mám na stolku pro jistotu ještě rozsvícenou lampičku, abych na to líp viděl.

Navíc dneska začínám, a to je vždycky nejlepší, stříhnout do toho papíru poprvé, rozdělovat to na kousky a ty pak pečlivě dovystříhnout tak, jak maj bejt.

Ale zase neříkám, že jiný dny sou nějak blbý, baví mě to furt.

Vystříhuju z papíru modely lodí. Pak je samozřejmě musím slepit. Neslyším, že na mě Pavla volá, musí přijít až ke mně a drcnout do mě, až mi ujede ruka a skoro stříhnu vedle. V tu chvíli ji chci zabít. Anebo aspoň bouchnout. Ale ona mě chytí za ruku a jenom řekne, tys ohluchnul, vid', kdyby sis radši koupil naslouchátko než tyhle skládačky. Je pitomá, sou to modely, ne skládačky.

„Tak dělej, máš na stole oběd.“

Nechodím na obědy do školy, protože když mi mamka dala na obědy peníze, utratil sem je za model. Takže teď jim doma. Pavlína vaří skoro každé den. Pořád mele o tom, jak ji to baví, ale když pak náhodou zapomenou říct děkuju, tak dělá scény, jako kdyby vařila jenom pro tu pochvalu. Tak jaký baví. Nechápu to.

V kuchyni máme takovej malej stolek, u kterýho jíme pořád. Ten hlavní jídelní stůl v obýváku je jenom pro slavnostní příležitosti. Vánoce nebo když přijde návštěva.

Tak si sednu, máme nandaný jídlo oba, a začnu jíst. Dobrý. Chvilí jíme mlčky, ale ona mě prostě nenechá.

Copak to nevidí, jak sem to hezky naaranžovala? A ani se nezeptá, co to je. Krutí rolka přece, dívá se Pavla, jak se v tom Vojta rejpe. Nejradši by mu vlepila facku.

„Co děláš?“

Co asi, tlustý nejím. „Tlustý nejím,“ řeknu.

„To není tlustý, to je slanina, ta tam musí bejt, kvůli chuti.“

Co bych měl asi na tohle říct. Odkdy slanina není tlustá? To je vážně tak pitomá?

„Nebo tobě to nechutná?“

„Ale jo.“

Díváme se na sebe. Záleží jí na tom. Zatvářím se přívětivě.

„Tak dík.“

Na chvíli je to odložený, Pavlína jí dál. Ale mně to fakt docela chutná. Kromě ty slaniny. Nejím ani salám, ani špekáčky, leda bych si musel vydloubat všechny ty bílý kousky. Kůži u kuřete, když není úplně křupavoučká. Hužvy v mase.

Odsunu talíř, chci jít vystříhovat. Sem rád, že nemáme na zjeztra nic do školy. Ale i kdybysme měli, tak bych se na to vykašlal.

„Ty už nebudeš? To má bejt nějaká sranda?“

Radši mlčím, vidím, jak se Pavlína začíná nasírat, jak se jí rozšiřujou nosní dírky, fakt. Měl sem ve škole svačinu a prostě ještě nemám hlad.

„Dyťs to jenom rozrejpál. Jíš jako prase.“

A už to nevydržím. Ať mě nechá!

„A ty tak vypadáš,“ řeknu a rychle mizím. Nepoběžjí za mnou, na to je moc líná. Je mi skoro jedenáct, Pavlíně šestnáct, ale stejně by mě nedohonila, běhám rychlejš.

Pavlína zůstane sedět v kuchyni. Uražená, protože sice ví, že je tlustá, ale copak se to smí takhle říkat? Zas tak strašně tlustá není. Copak za to může, že Vojta je tak hubenej? Proti němu je tlustej skoro každej. A nedoceněná. Vaří se s tím, dělá oblohu, plátky okurky na milimetr stejný, a on takhle. Ani nepoděkuje, a ještě jí nadává. Tak tohle se řekne! Kéž by měla ségru. Vojtovu porci si přendá k sobě na talíř. Ale povedlo se mi to, je to fakt super. Dobrej nápad přidat tam ty žampiony. Pavlína jídlo zbožňuje.

Večer, když přijde mamka z práce, chystá se Pavlína, jak si na Vojtu postěžuje. Ale když mamka vejde, Pavlína vidí, že to nemá cenu, mamka je zamračená, ta jedna její hluboká vráska na čele, a při vyndávání nákupu bouchne dveřmi lednice o trochu víc, než je nutné. Zapálí si cigaretu a nandává si večeri na talíř. Kus masa, brambor, cigareta odložená na kraji dřezu. Vytáhnout příbor a jít se najíst do obýváku k podvečernímu seriálu. Pavlíně bleskne hlavou, jí na tom taky nesejde, prostě kus jídla, tak mamku jemně odstrčí a na talíři to naaranžuje, zeleninovou oblohu, jídlo jako v restauraci.

„Ty si ale šikovná, uvidíš, že jednou budeš vařit někde v krásným hotelu,“ mrkne na ni mamka, už bez vrásky, a Pavlíně je krásně. Dokonce už by si odpustila i ty stížnosti na Vojtu, šla by s mamkou do obýváku a koukaly by se společně. Navíc mamka koupila camping salát a čerstvé rohlíky, to by byla moc dobrá večere, ale mamka se hned zajímá o Vojtu, co jedl, co dělá, přitom co by asi tak dělal, a tak Pavla nakonec mlčet nemůže.

Ale ještě to ani nedořekne a mamka jenom mávne rukou, vykašli se na to, je to trouba, tak je to vždycky, pak ještě řekne, no dyť si starší, tak buď rozumná. Ale Pavla nepřestane, a

mamka na ni nakonec opravdu vyjede, má starosti v práci, přijde domů a chce mít klid, copak Pavlína není dost velká, aby takový prkotiny nedokázala vyřešit sama?

Pavlína sedí na gauči naštvaná, mlčí, matka jí pochválí jídlo, ale ani to ji neobměkčí, chvíli obě sedí mlčky a koukají na televizní noviny, pak si ale matka vzpomene, že ze schránky vytáhla lísteček, na poště má Pavlína balíček z Ameriky.

„Vezmi si ho pak z kabelky.“

„Fakt jo?“ rozzáří se Pavlína a v tu chvíli je hezká, kdyby trochu zhubla, byla by přece moc pěkná holka, pomyslí si matka.

Pavlína se k ní přitulí. Matka má ale starosti. Taky jí dnes přišla pošta. Už třetí dopis. Takový strašný kec.

Když si jde Pavlína lehnout, Vojta už spí. Velká škoda, mohla ho trochu naštvat zase ona. Balíček z Ameriky. Paráda. Pavlína jde spát nejspokojenější, jak to jenom jde.

PLAMEN

U snídaně tomu ale už nejdu. Mamka je pomalu na odchodu, musí jít daleko dřív než my, na stole sou chleby s marmeládou a v konvici uvařený čaj, snídám a Pavlína se vedle mě u stolku maluje, no ale ani to jí nepomůže, jak je ošklivá.

„Hádej co,“ řekne najednou.

Nevím, ale podle jejího tónu to pro mě nebude nic veselého.

„Balík,“ triumfálně.

Jako kdyby to byla nějaká její zásluha, že její fotr se odstěhoval do Ameriky a občas jí pošle balík. Vytáhne ten papírek z pošty a ukáže mi ho, jako kdyby to byl drahokam, ale co já na něm asi tak uvidím, papírek z pošty.

„Od taťky.“

Zašklebim se na ni. V tu chvíli vejde do kuchyně mamka a něco si štrachá z lednice. Vim, že to slyší, ale jenom se tak trošičku na Pavlínou zamračí a řekne miloučce no tak, jako kdyby ji napomínala, že si po sobě neuklidila talíř do dřezu. A stejně pak hned odejde, takže Pavla na mě dělá ksichty. Já dělám, že je mi to jedno, a vlastně asi je.

Naseru se, až když mi kápne marmeláda na tričko. Snažím se to otřít, ale moc to nejde.

„Budeš si muset vzít jiný tričko, co?“ řekne zase ona, ne normálně, ale s tou radostí v hlase.

„Di do prdele.“

Ale ona se jenom směje. Vstanu od stolu a jdu pryč.

„Heč, blbáčku!“ volá za mnou.

Jdu do předsíně, že si teda to triko převlíknu, ale když se dívám do zrcadla, tak to není zas tak moc vidět. Je to totiž v nápisu, tam se to ztrácí.

Je to světle modrý tričko se žlutým křížem a v tom kříži je napsáno *Sverige*. Je to švédská vlajka a je to triko po mým tátovi, kterej pracuje někde na lodi.

Takže si ho nechám.

Ale asi je dneska nějakej blbej den, protože mě ve škole vyhmátne učitelka, jak nedávám pozor a vystříhuju si. Navíc vystříhuju do učebnice. Navíc je to už letos podruhé. Sem pitomej, že se do toho vždycky tak zaberu.

Takže stojím a rudnu, zatímco ona má takový ty řeči, jestli si myslím, že od toho je ta učebnice, nebo jestli mi to ta předchozí učitelka tolerovala, tak ona že tedy nebude, a nakonec mi po tomhle několikaminutovém představení stejně dá poznámku.

A když pak skončí hodina, přijde Franta a Mára a chtěj se podívat.

Tak ukaž, Plamen.

Jsou ještě vlastně milý, když mi říkaj Plamen, protože jim připadám vlastně normální, ale pak zas řeknu něco o nějakým modelu, jenom zmínka, a najednou sem zase Modelář, a to už maj v hlase takovej ten tón, že sem fakt exot, takže Plamen Neplamen, nesnáším je furt stejně.

Nejvíc právě tyhle dva dementy, který maj každej den k svačině tyčinku Snickers a myslěj si, že když maj jejich rodiče prachy, tak jim patří celej svět. Já ji měl asi tak dvakrát v životě. U nás se spíš kupuje sójovej suk nebo tatranka. Anebo se spíš doma peče, protože to je levnější. A stejně lepší, říká Pavlína, ale já si to nemyslím. Nejčastějce perník s marmeládou.

Zatím sem teda Plamen, protože se jim moje vystřihovánky líbí. Jestli něco umím, tak rozhodně vystřihovat. Jenže stejně jim to nechci ukázat, nechci, aby mě pak otravovali, že to chtěj, protože já to chci dělat pro někoho, jenom když já chci.

Jenže se k nám otočí Brouk, kterej mi minulej tejden pučil komiks, a když sem mu ho vracel, tak sem mu tam vložil vystřiženou jednu postavu z toho komiksu, jakože díky. A Brouk se z toho moh posrat, to se mi líbí. A teď se teda otočí a začne jim vykládat, jak sem rozstříhal celou učebnici a co všechno sem tam udělal, na některých stránkách třeba vojáka a

jinde jenom ornamenty, a pořád na mě, tak jim to ukaž, a mně se nechce, protože prostě mě do toho tlačej, a stejně — až to uviděj, bude se jim to sice líbit, ale zase jim budu připadat jako magor.

Ostatně i teď řekne Mára: „Tys jako rozstříhal celou učebnici? Si debil?“

Ale není to nějak ve zlým, protože já je prostě nemůžu nasrat, já je můžu jenom pobavit. Sem divnej, zrzavej a nosim furt stejný hadry, takže sem úplně mimo celej svět. Ale teď se zpěčuju, a to je sere. Vezmou mi knihu z ruky a koukaj do ní, a Brouk taky, a pak hele, dám ti za tenhle obrázek búra, a já jenom štěknu, že nechci, a natáhnu se po tý knize, vezmu jim ji a schovám do tašky. A Franta, to seš teda pěkně blbej, jestlipak máš prachy na novou?, tak mu ukážu prostředník, ale už cejtim, jak se červenám, jak sem nasranej. Chvíli to vypadá, že už na mě kašlou, ale pak mě Mára chytne a zkroutí mi ruce dozadu, trochu to bolí, cukám se, Franta ji z tý tašky zase vyndá a pak mě teprv Mára pustí, a Franta ještě řekne, smrdíš jak bezdomák, Švéde, a Mára, taky tak vypadáš, a ještě mě plácne do čela, jenom takový gesto, ať si dám voraz, nejradši bych ho zabil, a odejdou i s mojí knihou. A Brouk, mohls mít búra, a nemáš nic, tak se na něj vrhnu, ale i ten zasranej Brouk mě přepere.

A navíc rozhodně nesmrdím. No tak mám flek na triku. Ale zase je to švédský triko. Fakt ze Švédska přivezený.

Vrátěj mi tu knihu s nějakějma vytrhanejma stránkama, to je ale úplně jedno, protože stejně musim koupit novou, dvě stě, nevim, kde je vezmu. Kapesný na říjen sem už dostal a utratil za novou loď. A mamka vyváděla už minule. Proč stříhám do učebnic? Sem snad nemocnej? Možná že sem. Když třeba čekám u zubařky v čekárně, je mi fakt blbě, slyšim tu vrtačku a svírá se mi žaludek, tak mě stříhání uklidní. Mám takový skládací nůžky, který nosim pořád v kapse. A v čekárnách bejvaj časopisy.

Sedim doma a pokračuju, neslyšim, když přijde Pavlína, slyšim, až když vejde do pokoje, protože schválně dělá hluk, ale já se schválně neotočim.

„Byla sem na poště.“

Mlčim, protože na to není co říct. Ale otočim se a vidim, jak je celá rozzářená, sedne si a začne rvát lepenku, kterou je ta krabice přelepená, a pak se na mě podívá, půl vteřiny se na sebe koukáme, a já vim, že ona to ví, jak je mi to líto, a jak ji proto nesnášim. Rychle se otočim a dělám, že vystříhuju dál, ale vůbec nemůžu, slyšim jenom ty šustivý zvuky, jak Pavlína vybaluje spoustu těch věcí, co jí poslal.

„Mrkej,“ řekne po chvílce a já se rád otočím. Má na sobě červený tričko, v kterém je nacpaná jako buřt, a na nohou růžový konversky, sou pěkný, teda až na tu barvu. Já mám takový ty polokecky, co vypadaj jak konversky, ale černý a koupený v tržnici.

„Super,“ řeknu hodně ironicky, ale k ní teď nic proniknout nemůže.

„Že jo?“

„Jak cukrátko.“

„Závidíš, co?“

Zase se otočím ke stolu, ale Pavla už taky nepokračuje. Čte dopis.

„Ty jo,“ řekne najednou, až se leknu. Otočím se k ní a ona vypadá, jako kdyby se stalo něco hrozného.

„Ty jo,“ opakuje, „táta mě pozval na léto k sobě. Pojedu do Ameriky.“

Kouká se na mě s takovou nesmělou radostí, a já držím kamennej obličej.

„Chápeš?“

Chápu.

„Já tomu vůbec nemůžu uvěřit, to je... ty jo, do Ameriky!“

Vidím na ní, jak to chce s někým probrat, jak o tom chce mluvit a se mnou to nejde. Vidím, jak je netrpělivá, rychle už jenom hrabe v krabici, vyhazuje na postel různé sladkosti, bonbóny, obvykle posílá takový věci, který tady nejsou. Já se zase otočím zpátky k lodi a čekám, až to skončí. Pojede do Ameriky. Za tátou. Snažím se soustředit se na loď. Ať už vypadne.

Pavčina potřebuje jít ven, rychle napíše zprávu Lence. Hned jí to všechno musí říct. Už jen poslední letmý pohled do krabice, a na dně leží několik pohledů. Nebo co to je? Čtyři fotky a u nich přeložený lísteček.

Našel jsem pár fotek s tvojí mámou, tak ti je posílám, aby ses zasmála. To sme vypadali, vid’?

A Pavčina přelétne fotky, teď ne, teď na to není čas, ale tohle nejde přehlédnout, mamka s tátou sedí někde venku v nějaký přírodě, Pavčina neví, že sedí u ohniště a připravují oheň, mamka se dívá do plamenů, táta se jako by na poslední chvíli stihl podívat do objektivu, stejně je překvapen, a na sobě má Vojtovo švédské triko.

V první chvíli už Pavčina skoro řekne Vojto, včas se ale zarazí, vyjde z toho takové divné vo a on se neotočí, asi by to nevydržela. Kouká na jeho světlemodrá záda a pak zase na fotku. Samozřejmě hned ví, co to znamená. Pak fotku schová do krabice. Všechno ostatní nechá ležet na posteli. Krabici s fotkou s tátou v triku, co má na sobě Vojta a o kterém si myslí, že

je po jeho tátovi, šoupne pod postel k dalším podobným krabicím. Vojtův otec se tímto faktem opět blíží k hranici nereálna, co o něm teď víme, když ani to málo, co sme věděli doteď, není pravda, pomyslí si Pavlína, ale to není její starost, jde ven, báječná novina, to bude Lenka koukat.

Ještě než odejde, položí na Vojtův psací stůl velký sáček s bonbóny, které se tu nevidí. Vypadají jako velké čokoládové oči.

Na.

A na okamžik, když si představí, co teď ví a jakou má tím nad Vojtou moc, cítí, že tohle je ještě lepší než ty báječný růžový kecky.

Když odejde, vyhodím bonbóny do koše. Je tam plno papírů, takže sáček klesne dolů a není skoro vidět. Ale pro jistotu tam sáhnu a nějaký papíry nahrnu přes něj, aby nebyl vidět vůbec. Ceny útěchy nechci.

Pavlína s Lenkou sedí na lavičce, novinka už byla vyřčena, růžové boty září do šedivého dne. Opodál v parku sedí jiná skupinka ještě ne zcela dospělých. Tři kluci, dvě dívky, jeden chlupatý pes. A i když si Pavlína s Lenkou povídají, Pavlína pořád po očku sleduje druhou skupinku. A chvílemi Lenku dokonce neposlouchá, ale představuje si, jak Petr vstane a přijde k nim a řekne, já už na tebe dlouho myslím, a pak jí podá ruku, aby ona mohla seskočit z lavičky, a pak už jí tu ruku nepustí.

A pak zase Lenku poslouchá, jak vypráví, co zažívá na gymplu. Jako kdyby na gymplu bylo něco tak vzácného, něco tak božsky jiného, co ona, Pavlína, na učňáku zažít nemůže.

Teď se Petr nahlas směje. Pavlína se musí usmát taky a Lenka si toho hned všimne.

„To je ten tvůj, vid’? Tak dělej, pojď za nima.“

A hned sleze z lavičky, a kdyby ji Pavlína nechytla za rukáv, tak tam snad opravdu půjde. Chvilku se přetahují.

„Neser.“

Nakonec si Lenka zase sedne vedle ní. „A co kdybys mu napsala dopis?“

Lenka je prostě blázen. Takový nápady, takhle se to přece nedělá. Ale Petr by si stejně vybral ji, má dlouhý nohy a černý vlasy jako uhlí až po zadek. Proto ji Pavlína drží za ten rukáv úplně vážně.

Lenka našťestí o Petra nestojí. Nějakej číšník nebo co, ona přece míří výš.

Já mezitím sedím v pokoji u televize a rejpu se v míchaných vajíčkách. Snědl sem víc než půlku a už nemůžu. Hrozně velká porce. Mamka už dojedla, ale kouká na nějaký seriál, a když ji teď vyruším, tak mě určitě pošle do háje. Honim po talíři těch pár žlutých žmolků a čekám, až si toho všimne. Konečně.

Jenom mi gestem ukáže, ať jí to přesunu na její talíř, tak to udělám. Zrovna v tu chvíli začne reklama. Ted'.

„Mami, já bych potřeboval peníze... nějaký.“

„Ale?“

„Na učebnici,“ dodám rychle.

To, jak povytáhne obočí, nevypadá dobře.

„Ztratil sem ji.“

„Ztratil?“ řekne takovým tónem, jako kdyby všechno věděla. Takže se samozřejmě začnu červenat, nevím, jestli je to vidět, ale já to cejtím, takový to horko v tvářích. Zkusím se usmát, to taky někdy zafunguje. Ted' ne.

„Seš hlava dřavá, vid'?' Je říjen, a pokud já vim, tak už si jednu ztratil. Ty tady vidíš nějaký peršan? Mám v uších diamantový náušnice?“

Nechci se smát, ale nemůžu se udržet. Cejtím tu tenkou hranici, mamka by se taky mohla začít smát. Stojíme na hraně, kdy se buď rozesměje a dá mi ty prachy, nebo se hrozně nasere. Nebo začne zvonit telefon. Leknu se. Mamka nevstane a nechá ho vyzvánět.

„Kdo by nám volal na pevnou v půl osmý večer? Ať mi zavolá na mobil.“

Telefon vyzvánění asi třicetkrát, než konečně zmlkne.

„Asi si ji budeš muset koupit z kapesnýho.“

„Když já si koupil hlídkovou loď,“ snažím se dojít nejdál s pravdou.

Telefon začne zvonit znovu, a to už mamka nevydrží a vstane.

„Když máš loď, tak proč stříháš učebnici, blboune?“

Tak vida, jak všechno ví.

Mamka zvedne telefon a já se pomalu sbírám z obýváku. Dneska už to nevypadá.

Ale trochu mě zajímá, kdo nám volá, protože na pevnou nám nevolá skoro nikdo. Protože v tý první vteřině mě napadne, že volá můj táta. Ale tohle bych nikdy nikomu neřek, a ani o tom dál nepřemýšlím, protože už nejsem malej, vim, že táta jednoho dne nepřijde a nezaklepe u dveří, jedno, jak moc bych někdy chtěl. Někdy večer, těsně než usnu, už je tma a nikdo se to nikdy nedozví, tak si představuju, že se to stane, já mu otevřu, oba budem zrzaví, on má určitě i zrzavý fousy, a pak ho pustim dovnitř a mamka bude nejšťastnější na světě a ségra ať si klidně odjede do posraný Ameriky.

„Suková, prosím.“

„Ahoj, co se děje, že...“

„Ježiš, to snad ne! Si v pořádku?“

„To ti nepomůže nikdo z baráku?“

„Ale ne? Nevadí.“

„Nevadí!“

„Prostě přijed', počkám na nádraží.“

„Ne!“

„A nic s sebou prosím tě netahej!“

Mamka se opírá o opěradlo křesla a jednou rukou si zakryje oči. Sem pořád zvědavej, i když si koleduju.

„Někdo přijede na návštěvu?“

Mamka oddálí ruku od obličeje a kouká na mě, jako by mě viděla poprvé.

„Běž se umej,“ řekne a já radši jdu.

Jemné klapnutí dveří, jak Vojta zaplul do pokojíčku. Tak a je to tady. Matka cítí, jak se to všechno kazí, jako když se objeví plíseň zespoda na citrónu, seshora vypadá normálně a zespoda už je celej změklej a odpornej, teče z něj šťáva a smrdí. Karel a teď tohle. Jde k sekretáři, kde má schovanou láhev slivovice od kolegyně, která má rodiče na Moravě. Nalije si malého panáka do broušené sklenice. Moc dobrý. A co ten Vojta, jak to, že se ještě nemeje.

„Vojto!“

Zrovna si čistím zuby, když přijde domů Pavlína. Nesundá si boty, protože se musí pochlubit, mě si nevšímá, takže ani kdybych chtěl, nemůžu ji varovat, jde rovnou za mamkou, která meje nádoby po večeři. Divím se, že to Pavlína nepozná, jak s tím mamka mlátí.

„Podívej se, co mi táta poslal. A zve mě na léto k sobě.“

„A proto musíš chodit domů pozdě?“

„Chápeš? Pošle mi i letenku, nebudu si nic platit.“

„Proč mi aspoň nedáš vědět, kdy přijdeš?“

„Mami, táta mě zve do Ameriky na celý léto, a tebe zajímá, v kolik přijdu?“

„Abys nejasala předčasně. Kdoví, co ti napíše příště.“

Pavlína konečně zmlkne.

„Co ti je?“ řekne pak takovým tím změněným hlasem, jakože bude snad brečet. Vyplivnu pastu a krátce umeju kartáček. Vycením na sebe zuby do zrcadla a pak zhasnu.

„Ale nic, kašli na to,“ řekne mamka, už vůbec ne našťvaně, spíš tak nějak smutně.

Vyjdu z koupelny a skoro se s Pavlínou srazím. Šťouchne mě do zad. Teprve když sme oba v pokojíku a máme zavřené dveře, tak na mě promluví:

„Cos proved, Liško?“

„Nic.“

„Jak nic?“

„Jak jak nic.“

Varovnej pohled, tohle ona nerada, tak popisuju telefonát a tu záhadnou návštěvu, ale ona se uprostřed ušklíbne tak, jako kdybych si to vymyslel.

„To nevim, kdo by ji moh nasrat tím, že se objeví. Možná tvůj fotr?“

Usměje se, jak se jí to povedlo.

„Krávo.“

„Možná, ale tátu mám. A zve mě do Ameriky.“

Hodim po ní Ábíčko, protože ho mám nějak při ruce. Pavlína dál sedí a rozvazuje si tenisky.

„A mám nový konversky.“

„Ale máš v nich nohy jako kachna.“

Vim, že tohle nerada slyší. Vim, že se tajně pozoruje v zrcadle a zatahuje břicho a mačká si stehna, jak by vypadala, kdyby je měla menší. Vim, že někdy brečí, že je tlustá. Řeší to s mamkou. Ale dneska to nějak nefunguje, nic jí nevadí.

„To je tak jediný, co můžeš, chudáku,“ řekne úplně spokojeně a dál se převlíká. Tak se zvednu na posteli a sáhnu na stůl a házím po ní tužky, gumu, cokoliv nahmátnu, takže i nůžky. Něčím se netrefím, něčím jo.

„To už přesíráš, ne?“

Ohání se rukama. Brzo se na mě vrhne. Zatím hází věci zpátky.

Do pokoje vtrhne mamka.

„Co tady vyvádíte? Ty už máš dávno spát a ty už mě taky neštvi.“

Tak přestaneme. Já se hrabu do postele, Pavlína pokračuje v převlíkání.

Mamka zprudka otevře dveře podruhé.

„Já bejt váma, tak si tady uklidím.“

A zase zmizí. Kouknem na sebe s Pavlínou, ona pokrčí rameny. Je fakt, že tohle se mamce moc nepodobá. Teda jednou za čas nám dá čočku, že máme v pokoji bordel, ale spíš v rámci jiný prudy. Možná kvůli tý návštěvě, což mi teda připadá jako blbost, protože co je cizímu

člověku do toho, jestli mám srovnaný věci do komínků? A proč by chodila do našeho pokojíku? Tak nevím. Hodím po Pavlíně další tužku a rychle se zachumlám pod deku.

MAMINKA

Matka stojí na nástupišti a kouří dnes už pátou cigaretu, když autobus konečně přijede. Na té straně, kde matka stojí, ji nejdřív nevidí. A lidé vystupují a ona pořád nikde, až si matka dovolí zadoufat, že si to snad rozmyslela. Že jí to došlo, ta nesmyslnost celého toho podniku.

Ale pak ji matka samozřejmě uvidí, pomalu vystupuje po schůdcích. Nejdřív to matce úplně sevře srdce, jak má berle, nadlehčuje tu zraněnou nohu, zároveň má přes ruku tašku s Mikinou. Ještě než to stihne matka, přiskočí řidič a pomáhá jí. Tři schůdky z autobusu. Konečně vystoupí.

Když jí ale chce pomoci matka, už to nepotřebuje. Opře se o jednu berli a položí tašku. Mikina vyskočí, má obojek i vodítko a ona ho stihne chytit. Prázdnou tašku zase sebere.

„Ahoj.“

„Ahoj. Jak ti je?“

„Je to dobrý, nic to není.“

Jako kdyby se viděly minulý týden. Přejede matku pohledem. Pohladí po tváři. Prozatím je všechno v pořádku. Řidič je sleduje. Poslední, kdo na nástupišti zůstal.

„Tak půjdem, ne? Musím zpátky do práce...“

Mikina začne štěkat, protože kousek od autobusu jde paní s jezevčíkem. Chvilku to trvá, než ji uklidní. Tahá vodítko a konejší vzteklého pejska.

Konečně taky pustí tu tašku a matka ji může vzít. Otočí se od autobusu, tak snad už konečně půjdem, představení pro jednoho diváka-řidiče končí. Matka vykročí první.

„Počkejte, paninko, tady máte ještě něco.“ Řidič vyndá ze zavazadlového prostoru velkou plnou tašku. Matka ji od řidiče převezme a má co dělat. Znovu si ji nadhodí, aby se jí lépe nesla. To si snad dělá legraci. Určitě je to plný jídla. Jako kdybych já tady neměla obchodník.

„Mami, dyť sem ti říkala, ať nic nevozíš.“

A ona se na matku usměje tím svým známým úsměvem plným převahy.

„A kde bys tady sehnala třeba domácí vajíčka? Nebo králíka? Maruška mi dala i brambory.“

Matka už neřekne nic, pospíchá, manévruje s taškou mezi lidma, mezi autobusy. Ale ona jí stačí, i když belhá o holích.

Veze autobusem sto kilometrů, jak ji zná, nejmíň kilo brambor. S vyvrknutým kotníkem. Jak to proboha unese? Proč to dělá? Ale matka ví proč. Aby jí mohla dokázat, co všechno zvládne. Aby si teď, když to vláčí matka, musela říkat chudák maminka, ona se tak dře. To si ale matka myslet zakazuje. Je to její věc. Vláčet brambory po republice.

A v ten moment, kdy už se zdá, že první těžký okamžik je za nimi, zvládly příjezd, uvidí matka Karla. Schválně se tam nedívá. Snaží se mu vyhnout, ale nestihne to. Za chvíli je Karel doběhne. Ještě nedávno by se vyhnul Karel, zmizel by dřív, než by se ujistila, že je to opravdu on.

„Jiřko?“

Matka ji nechá jít ještě několik metrů dopředu a sama udělá krok zpátky. Ucha tašky ji řežou do rukou, přesto tašku nepoloží.

„Karle.“

„Teda ty vypadáš dobře... jak se máš?“

Má jizvu na hlavě. Kolem ní vyholené vlasy. Možná že opravdu nějakou nehodu měl. Litovat ho ale matka nebude. Karel se usměje a plaše se porozhlédne. Jako by jí někdo dal zčistajasna facku, tak ji to překvapí, jeho pohled, jako by ji během půlveřiny někdo vrátil o jedenáct let zpátky, vzpomene si matka na jejich schůzku na dětském hřišti, kdy Pavlína spadla z prolézačky, rozsekla si ret a on s nimi musel do nemocnice, nedala mu moc na vybranou, sama by to nezvládla. Tam vystoupil z autobusu a takhle se porozhlédl, protože se bál, aby ho nikdo známý neviděl s cizí ženskou a malým dítětem v náručí. Řeči. Tenkrát i v té situaci, Pavlínka řvala, jí bylo špatně, už byla těhotná, ale on ještě nic nevěděl, matka si toho jeho pohledu všimla a rozkódovala, a správně, že on od ženy odejít nedokáže nebo nechce, že to prostě neudělá, protože to by se nedíval s takovým strachem, že ho náhodou někdo uvidí. Kdyby se na odchod chystal. A teď se jí tím úsměvem připomněl. Čeho se bojí teď?

„Co chceš?“ zeptá se a tón je tvrdší než slova.

„Totiž, přišly ti moje dopisy? Já nevěděl...“

„Jo.“

„No... já... měl sem tu nehodu... a chtěl bych něco udělat... napravit to...“

Letmo se dotkne jizvy, podívá se na ni tak upřímně, mile, a matce se jako suchý knedlík v krku vrací všechna ta hořkost, o které si myslela, že už ji dávno spolkla. Jak jde s Vojtou ze školky, Vojtovi sou tři a řve a škube rukou, za kterou ho drží, vzteká se, až je celý rudý, a ona přes silnici uvidí Karla a jeho ženu a jeho kluka s aktovkou na zádech, jak vystupují z modré škodovky, Karel ji zamkne, letmo se ohlédne a ani na setinu vteřiny nedá nijak najevo, že ji zná, a ona pouští Vojtu, který se sesune na zem a dál řve, a ona kouká za tou rodinkou, až

všichni tři zmizí za rohem. A další stovky setkání zpovzdálí za ta léta, a ani jeden pohled. Ani na Vojtu. Má parchant štěstí, že mu Vojta není podobnej.

„Brzo se uzdrav. Ahoj.“

Už se otočí.

„Počkej, a nemůžeme se někdy jenom vidět... pokecat?“

Matka se zprudka otočí zpět. Kouká na Karla zle. Chce něco říct, ale co by mu teď měla říkat, raději se držet, zbytečně se nerozčilovat, k čemu, pak musí uhnout, protože vyjíždí nějaký autobus a ona mu možná malinko překáží. Autobus je od sebe oddělí a matka toho využije a rychle odchází.

Jí si nevšímá, nečeká na ni, až o velký kus dál, kde už je Karel přes změť lidí nevidí. Konečně se přibelhá.

A dál jdou spolu, matka přizpůsobí kroky jejím. Teď si zase něco vyslechnu, myslí si matka, ale ona jenom řekne, „co ten tady chce?“ — s takovou nenávistí, že se matka musí usmát.

Třeba to přece jen nebude tak strašné, tahle situace s maminkou. Slovo maminka myslí matka ironicky. Jako o mamince o ní nepřemýšlí už celé věky.

Když otevřu dveře baráku, začne nahoře štěkat nějaký malej pejsek, a štěká celou dobu, co jdu po schodech k nám do prvního patra. A tam už je jasný, že je to z našeho bytu. Hledám klíče v tašce a pes pořád štěká a já to moc nechápu.

Odemknu dveře a do dveří vběhne takovej ten pejsek srnečka. Co já vim, tak jedinýho takovýho psa má babička. Její pes taky nosí tyhle ty zbesilý oblečky. Ale co by tady dělala babička?

„Mikino,“ zkusím to a ona na mě koukne. Máme v bytě babiččinýho psa. Takže je tam možná i babička. Napadne mě, že bych ještě zmizel a přišel později, až bude doma třeba ségra nebo mamka, ale to už je babička v předsíni. Nemám rád, když je celá její pozornost obrácená jenom ke mně.

Má něco s kotníkem, asi zavázanej a obalenej nějakou tlustou ponožkou. Chodí s berlí a na sobě má zástěru, kterou nosí doma, jako kdybych byl najednou u ní a ne u nás. Jde ke mně, vidím, že kouká, jak si zouvám boty, že sem si nerozvázal tkaničky, ale jenom je vyzul, vidím, že sevře pusou, nejradši by něco řekla, ale pak mě obejmě, vůně babičky, pusy na obě tváře, měkoučký, úplně jiný než od mámy.

„Nazdar, Vojto, tak si představ, co se mi stalo, ňák sem blbě uklouzla a pohmoždila si kotník, a mamka mi nabídla, abych tu na pár dní zůstala, to víš, Mikinka, já nemůžu moc

chodit a teď to moje čtvrtý patro, a co ty, co seš tak zaraženej, to ani nepozdravíš starou bábu?“

„Ahoj.“

„Zase si hrozně vyrost, no jo, ale já tě taky neviděla už tak dlouho.“ Slyším tu její výčitku, jako kdybych za to mohl, přitom to je mamky věc, kdy jedem k babičce. Je fakt, že sme tam byli někdy na začátku prázdnin a pak už ne. Ale vždycky jenom na oběd. Při kafi už se mamka ošívá, už chce jet. Já taky. U babičky to smrdí. To je ten pes, říká mamka.

„A vlasy máš jak oheň... počkej.“

Trochu mi začne uhlazovat vlasy. Já mám totiž dost ježatej úces. Jako kdybych se nikdy nečesal, i když se češu vždycky ráno.

Přestane a chvílku na mě kouká bez hnutí. Usměje se.

„Tak pojď obědvat, přivezla sem králíka, je domácí, dobrej, a taky sem udělala knedlík, to si jistě už neměl dlouho, vid’?“

Najednou to není jenom takový plkání, ale úplně vážná otázka. Pokrčím rameny, i když knedlík mamka nikdy nedělá. Následuju babičku do kuchyně a přitom si trochu cuchám vlasy.

Babička nejí, ale sedí proti mně a kouká na mě, jak jím. Snažim se oškrábat nožem omáčku z masa, protože je to celý králíčí stehno a přes omáčku není vidět, kde jsou hužvy. Omáčka a knedlík sou ale dobrý. Lepší, než když vaří mamka. Ale takový věci sou mi volný. Mikina stojí u mý židle a kouká nahoru.

„To je knedlíček, vid’, a ne takovej ošizenej, jako míváte, koupenej.“

Mlčim a dloubu do masa. Je to úsilí, ale já nespěchám.

„A co vysvědčení? Už ses zlepšil? Minulej rok to bylo bídný.“

„No jo.“

„Učíš se s maminkou?“

„Hm.“

Pak se babička nakloní přes stůl a dotkne se toho fleku od marmelády, co mám na tričku.

„To ti maminka dovolí, chodit do školy takhle? Až to dojíš, tak to sundej, dám to prát. Dyt’ ty vypadáš, jako kdybys to triko vytáhl z popelnice.“

Už mě to otravuje. Už chci jít.

Chce se mě znova dotknout. Tentokrát uhnu.

„No no, ty seš ale netýkavka. Po kom si takovej? No že se ptám, celej maminka.“ Vstane od stolu a jde k lince. Rychle zvažuju, co dál.

Utrhnu kousek masa a hodim ho Mikině. Jenže je moc velkej a ona ho nemůže pořádně sebrat, patlá ho po podlaze. Začne štěkat.

Sakra. Ale vlastně. Už se sbírám.

„Hele, babi, asi chce ven.“

Popadnu Mikinu a olezlý maso opatrně kopnu dál, aby nebylo vidět. A mizim přes obývací, abych nešel kolem babičky. Slyším ji za sebou, nezdá se jí to, byla cestou z nádraží, a co teda to moje triko? V předsíni popadnu vodítko a boty, ještě že mám jenom polokecky, který se dají se lžící about i zavázaný, bundu, rychle pryč.

Couráme se venku, až dojdeme k hřišti, kde nějaký lidi, co znám ze školy, hrajou fotbal. Tak chvilku očumuju a nikdo si mě nevšímá, ale pak Mikina uvidí přes hřiště naproti nějakýho psa a začne hrozně vyvádět, jako kdyby se s ním chtěla rvát, mám chuť ji pustit, ať se teda předvede, ale zase se bojím, protože to by se babička asi zbláznila.

Jenže tím ječením, to není ani štěkání, na sebe zbytečně upozorníme a někdo z těch pitomců se začne Mikině posmívat, jakej má obleček. Samozřejmě přidaj trochu i mně. Ukážu jim prostředníček a odveču Miki pryč, i když ona nechce, pořád štěká, a jak ji táhnu, trochu sípe.

O kus dál, když už mě neviděj, jí ten obleček sundám. Najednou vypadá jako hrozná chudinka. Ale mě to neobměkčí, obleček narvu do kapsy.

„Babi!“

Pavlína má radost, když babičku vidí. Vždycky si rozuměly. Jednoduchá rovnice, babička ráda vidí, jak někomu chutná, co uvařila.

„No Pavlí, tobě to ale sluší. Ty si čím dál hezčí.“

Dobře se to poslouchá, zvlášť když jinak se vidíte jenom mezi holkama v šatně před tělocvikem a máte ty nejtlustší stehna ze všech. O lýtkách ani nemluvě.

Babička se o všechno zajímá, chce slyšet, co Pavlína dělá, co se děje ve škole, o všem si chce povídat, ne jako mamka, která je večer, když přijde z práce, už moc unavená.

Vidět, jak má konečně někdo opravdovou radost, že Pavlína pojede do Ameriky, je další super zážitek tohoto dne.

Babička dokonce otevře sladké dezertní víno z mamčiných zásob a oběma nalije do malé broušené skleničky. Ťuknou si. Povídají si, dokud nepřijde mamka z práce. Pak začíná podvečerní seriál, který musí babička vidět.

Matka sedí na gauči a kouká se s ní na seriál, ale moc si to neužívá. Její přítomností se z matky stala zase malá holka. Začnou závěrečné titulky, a než se matka vzpamatuje, ona už vstala, připravená je zase obskakovat a tvářit se přitom jako mučednice.

„Mami, co potřebuješ, sed’.“

„Ale... jenom ohřeju toho králíka...“

„Já to udělám.“

Ale ona jen mávne rukou a už je v kuchyni. Matka stejně vstane. Alespoň začne skládat věci, které leží na televizním stolku, aby tam udělala místo na talíře.

„Kde je Vojta?“ ztiší hlas, Pavlína jen pokrčí rameny.

Ale už je zpátky a jako vždycky slyší všechno.

„Tobě nevadí, že se Vojta toulá někde po nocích? Odešel odpoledne se psem a ještě se nevrátil.“

Nese příbory a začne sklízet velký stůl. Velký stůl je jenom pro slavnostní příležitosti. Spíše se na něm žehlí. A odkládá.

„Co děláš?“

„No musím tady nejdřív uklidit...“ — když tu máš takovej bordel, slyší matka nevyřčené.

„Tady jíme jenom o Vánocích.“

„No právě.“ A matka už se slyší, jak je rozladěná.

„Večeře je slavnostní okamžik v každé rodině, chvíle, kdy se mají všichni sejít, copak jsem tě to neučila? Ale ty ne, ty necháš kluka, aby se coural, chodil domů kdoví kdy, podívej na Pavlítku, ta by mohla jít ven a sedí tady, ale von...“

„Vojta přijde určitě do sedmi a nají se pak.“

„No ale já se nedivím, dyť taky Luboš byl normální, ne jak Karel, to se na těch dětech ukáže...“

Matka nevěří vlastním uším. Tohle opravdu řekla? Před Pavlínou? Koukne na Pavlínu, která se snaží dělat jakoby nic, ale moc jí to nejde. A ona ještě pokračuje.

„Teď když sem ho zas viděla...“

„Stačí!“

Zase mávne rukou a do kuchyně. Matka jde za ní a před Pavlínou zavře dveře.

„Před dětma ne!“

„Dyť víš, že mám pravdu. Kdybys mě tehdy poslechla, tak bys teď nemusela...“

„Luboš taky odešel, jesli nevíš. Stejněj zmetek jako...“

„Mělas jet s ním.“

Matka se pousměje. Dávnější věci než Karel. Matka si vzpomene, jak sedí v hospodě v Hradci a čeká na něj, pak si dá sama řízek s bramborem a malé pivo, okolní stoly plné štangastů, komentují její vzhled, osmnáctiletá blondýnka s bříškem, možná těhotná, možná trochu obtloustlá. A ona tam sedí až do zavíračky a venku z budky zavolá do jeho bytu a nechá telefon vyzvánět asi stokrát. Pak jde nocí a je těhotná. Přespí v nádražní čekárně. Za svítání domů, skrývat břicho, které skrýt už dlouho nepůjde. Pak jí přijdou poštou klíče od bytu. A pak za dlouho pohled z New Yorku. Než se Pavlína narodí, je ohmataný a špinavý a stejně je to pořád jenom zdvořilý vzkaz od muže, který se zachoval dle svého nejlepšího svědomí, když žít s ní nechtěl, byt je tvůj, peníze ti pošlu, až budu moct. Neobjeví se tam neviditelným inkoustem napsáno přijed', Jiřinko, hned za mnou i s naším děťátkem.

„Mami, on mě nezval a ty to víš.“

„Aspoň platí. A Pavlínu chce vzít k sobě. Co tenhle ksindl, co ten pro svý dítě udělal?“

Nic, má pravdu, neudělal nic. Ale Luboš neudělal o moc víc. Patnáct let posílá krabice a v nich cukrátky. Peníze přesně vyměřené. Navíc proč ona Pavlínu podporuje s tím pitomým nápadem s Amerikou, stejně příště napíše, že mu to nevyjde, a Pavlína bude zklamaná.

„Tohle řešit nebudem, a určitě ne před dětma. Jasný?“

Matce se trochu zachvěje hlas. Zvyk je železná košile a být na ni příkrá je nezvyk. A ona se na ni podívá a v očích teď nemá převahu, teď vypadá jako stará paní, kterou něco trápí.

„Ale copak může bejt Mikinka takhle dlouho venku? Dyt' se nastydne... kdoví kde ji Vojta tahá... navíc jí ani nevzal teplej kabátek.“

Posune po lince jeden talíř s knedlíky, rezavou omáčkou a králíkem směrem k matce. Matce je najednou tak smutno. Tolik citu, co má pro tu bestii.

„Já jíst nebudu.“

A jde do ložnice. Má rozečtenou detektivku a v nočním stolku bonboniéru.

Teprv když sahám pro klíče, vypadne mi z kapsy ten obleček. Jinak bych si na něj ani nevzpomněl. Tak Mikinu oblíknu. Trošku se klepe, ale určitě to není zimou. Srnečky se klepou pořád.

Přijdu doprostřed jídla, Pavlína s babičkou seděj u slavnostního stolu jak nějaký hraběnky. Zatímco se babička sklání k psovi a vítá se s ním, zkusím nějak kontaktovat Pavlínu očima, jako co se tady děje. Protože něco jo. Ale Pavlína dělá, že nechápe, a babička se na mě dívá tím vyčítavým pohledem, i mamka ho umí, ale naštěstí s ním neplejtvá.

„Copak ty nevidíš, jak se chudinka třepe? To přece nejde, aby chodila po venku v tom slabým kabátku. A moc se nesměj, taky ti nastane jinej režim. Abys věděl, kdy se chodí domů, tak budeš dneska bez večeře.“

A já se přitom vůbec nesměju. A mám hlad.

„Mamí,“ zakřičím.

Pavčina se zašklebí a mamka otevře dveře z ložnice.

„Co tu ječíš? Takhle se chodí domů? Ty nemáš hodinky?“

„Babička řekla, že budu bez večeře.“

„To si chlap? Místo abys přijal spravedlivej trest, tak žaluješ mámě?“

Čekám, co mamka.

Matka vidí, jak tam oba stojí, Vojta s tím svým načuřeným výrazem a ona jako bůh pomsty, jak dvě děti, které se hádají o lopatičku na pískovišti.

A pak zavře dveře, neřekne ani ň, a já se podívám na babičku, co se teda bude dít. A ona se pořád dívá, jako kdybych byl ten nejhorší zločinec, otočím se a jdu z obýváku k sobě do pokojíku. Ale když rozsvítím, vidím, že je to tam takový jiný, věci na stole sou srovnaný, taky pyžamo mám složený na polštáři, i Pavčina to tak má. Kouknu nahoru na poličku nad postelí, kde mám vystavený všechny hotový lodě, teda ty lepší, zatím je jich sedum, a nevím, kam se mi vejde osmá. Teď sou ale různě rozstrkaný, vyskočím na postel a rovnám je.

Už zase cejtím ten vztek. Seskočím a vrátím se do obýváku. Babička zrovna nese talíř s králíkem na paprice, z kterýho se kouří a kterej voní.

„Tys mi šahala na lodě?“

Kouká na mě, jako bych byl blázen, a položí přede mě na stůl jídlo.

„Tak se pojď najíst.“

Asi jako kdybych byl němej nebo neviditelnej. Teda spíš neslyšitelnej.

„Na lodě se nešahá!“

„Ty modýlky na jeho polici nad postelí,“ vysvětlí jí Pavčina a babičce to konečně dojde.

„No jo, já sem vám tam utřela prach. A že ho tam bylo. Tak se netvař jako kakabus a pojď se najíst, než ti to vychladne.“

Mám takovej vtek, že vůbec nevím, co mám říct, jak toho chci říct hodně. Pavčina čumí, vidím, jak se úplně těší, až se začnu vztekat. Otočím se a odejdu.

Aspoň za sebou prásknu dveřma. Sednu si ke stolu a pak z plnejch sil rozházím ty srovnaný věci na stole.

Pavčina už dojídá svoji porci, když za sebou Vojta bouchne dveřma. Měla jenom dva knedlíky, mamka vidí nerada, když večer moc jí, a tak má v žaludku ještě spoustu místa. Takže když začne babička řešit, co s touhle poslední porcí, přece to nevyhodí a zítra chtěla dělat karbanátky, Pavčina pokrčí rameny, klidně si to vezme.

I když dobře ví, že pět knedlíků v osm večer by jíst neměla. Ještě že jí mamka nevidí. Jenže mamce se to mluví, když sama nikdy tlustá nebyla. A babička je ráda, když lidem chutná její jídlo. Dělá to vlastně kvůli ní, takže co, obrátí Pavčina knedlík, aby byl od omáčky z obou stran.

5. ANALIZA PRIJEVODA PREMA PREVODITELJSKIM POSTUPCIMA VINAYA I DARBELNETA

Jean-Paul Vinay i Jean Darbelnet bili su kanadski lingvisti i zapravo prvi koji su predložili konkretne metode koje bi služile prevoditeljima u njihovom radu. Njihovo djelo *Stylistique comparée du français et de l'anglais (Komparativna stilistika francuskog i engleskog)*, prvi put objavljena 1958. godine, uvelike je pridonijela razvoju traduktologije. Iako podnaslov knjige nosi naziv *Metoda prevođenja*, ne radi se zapravo o „metodi“ koja bi nam koristila kao pomoć u prevođenju, već je usmjerena više prema analizi rezultata tog procesa, što je i razlog zašto smo je odabrali za analizu našeg prijevoda.

Vinay i Darbelnet razlikuju dva smjera u prevođenju: izravni i posredni prijevod, te u skladu s time i izravne i posredne prevoditeljske postupke. Izravni prijevod upotrebljavamo kada je poruku izvornog jezika moguće savršeno prenijeti u ciljni jezik. Često se u takvim slučajevima radi o jezicima iz iste jezične porodice ili kulturne pozadine, kao što bi na primjer bili češki i slovački jezik. Postupci kojima se tada služimo su posuđivanje, kalk i doslovan prijevod. Ako poruku izvornog jezika nije moguće savršeno prenijeti u ciljni jezik, nego moramo uvesti neke promjene, tada upotrebljavamo posredne prevoditeljske postupke: transpoziciju, modulaciju, ekvivalenciju i adaptaciju. U istoj rečenici, pa čak i u istoj sintagmi, možemo upotrijebiti više postupaka.

Budući da nás zanimaju prvenstveno situacije u kojima nismo mogli u potpunosti jednako prenijeti poruku u ciljni jezik, mi ćemo se u ovom poglavlju baviti posrednim prevoditeljskim postupcima, koje smo uostalom najviše i koristili pri prevođenju. Svaki od njih ćemo objasniti i potkrijepiti primjerima iz našeg prijevoda te pokušati obrazložiti neke od naših odluka. Naši primjeri bit će predočeni u tablicama koje sadrže originalni tekst i naš prijevod.

S druge strane, treba biti svjestan da ovih sedam postupaka na pokriva sve potencijalne probleme s kojima se prevoditelj može suočiti, stoga smo odlučili posvetiti nekoliko poglavlja ove analize ostalim izazovima s kojima smo se susreli.

5.1. Transpozicija

Transpozicija je postupak kojim mijenjamo gramatičku kategoriju neke riječi ili skupine riječi iz izvornog jezika nekom drugom kategorijom u ciljnom jeziku, a da pritom ne promijenimo značenje poruke. Razlikujemo dvije vrste transpozicije: obaveznu i fakultativnu. Transpozicija je obavezna kada bi doslovan prijevod bio nerazumljiv ili pogrešan, a fakultativna kada je takav prijevod više u duhu ciljnog jezika. Primjere transpozicije iz našeg prijevoda navodimo u nastavku.

Original	Prijevod
imenica → pridjev	
<i>Ceny útěchy nechci.</i>	<i>Ne želim utješne nagrade.</i>
imenica → glagol	
<i>To má bejt nějaká sranda?</i>	<i>Jel se ti to šališ?</i>
imenica → prilog	
<i>Přestane a chvilku na mě kouká bez hnutí. Usměje se.</i>	<i>Prestane i par trenutaka me nepomično gleda. Nasmiješi se.</i>
glagol → pridjev	
<i>Otočí se od autobusu, tak snad už konečně půjdem, představení pro jednoho diváka- řidiče končí.</i>	<i>Okrene se od autobusa, valjda čemo napokon krenuti, predstava za jednog gledatelja-vozača je gotova.</i>
glagol → glagolska imenica	
<i>Až to dojiš, tak to sundej, dám to prát.</i>	<i>Kad pojedeš skini je, stavit ću je na pranje.</i>
pridjev → imenica	
<i>Přespí v nádražní čekárně.</i>	<i>Prespava u čekaonici kolodvora.</i>
prilog → glagol	
<i>„Musim zpátky do práce...“</i>	<i>„Moram se vratiti na posao...“</i>
prilog → pridjev	
<i>Matce je najednou tak smutno.</i>	<i>Mama je odjednom tako tužna.</i>

U prvom primjeru naravno nismo mogli prevesti *ceny útěchy* kao *nagrade utjehe*. Takav prijevod bio bi pogrešan jer hrvatski jezik ne koristi tu konstrukciju te bi čitatelju bila nerazumljiva. Radi se dakle o obaveznoj transpoziciji, stoga smo je preveli kao *utješne nagrade*. S druge strane, rečenicu *To má bejt nějaká sranda?* mogli smo prevesti kao *Jel to treba biti nekakva šala?*, no odlučili smo se ipak za *Jel se ti to šališ?* jer taj prijevod bolje odgovara duhu hrvatskog jezika. Radi se dakle o fakultativnoj transpoziciji.

Većina naših primjera transpozicije su fakultativne prirode, što se može objasniti time što su i češki i hrvatski slavenski jezici pa ponekad koriste slične konstrukcije. Ipak nisu toliko slični da bismo mogli prevoditi izravno, pa su obično rješenja koja dobivamo posrednim prevoditeljskim postupcima bolja i više odgovaraju duhu jezika.

5.2. Modulacija

Modulacija je varijacija oblika poruke gdje se mijenja točka gledišta. Koristi se kada izravan prijevod ili transpozicija daju za rezultat prijevod koji je neispravan, nerazumljiv ili nije u duhu jezika. Tipovi modulacije su na primjer: apstraktno za konkretno, dio za cjelinu, pozitivna konstrukcija za negativnu, pasivna u aktivnu, prostor za vrijeme itd. Ona također može biti obavezna ili fakultativna. Razlika među njima pitanje je stupnja. Fakultativnost modulacije određuje se učestalošću njezine uporabe i zastupljenošću u rječnicima i gramatikama.

Original	Prijevod
negativno → pozitivno	
<i>Tam vystoupil z autobusu a takhle se porozhlédl, protože se bál, aby ho nikdo známý neviděl s cizí ženskou a malým dítětem v náručí.</i>	<i>Tamo je izašao iz autobusa i tako se ogledao oko sebe jer se bojao da ga neko poznat ne vidi s drugom ženom i malim djetetom u naručju.</i>
<i>„Co tu ječíš? Takhle se chodí domů? Ty nemáš hodinky?“</i>	<i>„Što se dereš? Sad se dolazi doma? Jel imaš ti sat?“</i>

apstraktno → konkretno	
<i>Prijdu doprostřed jídla, Pavlína s babičkou seděj u slavnostního stolu jak nějaký hraběnky.</i>	<i>Dođem usred večere, Pavlína i baka sjede za svečanim stolom ko neke grofice.</i>
<i>„Ty si ale šikovná, uvidiš, že jednou budeš vařit někde v krásným hotelu,“ mrkne na ni mamka, už bez vrásky, a Pavlíně je krásně.</i>	<i>„Imaš spretne ruke, vidjet ćeš, jednog dana ćeš kuhati u nekom lijepom hotelu“, namigne joj mama, sad već bez bore, a Pavlíni je super.</i>
dio → drugi dio	
<i>Telefon začne zvonit znovu, a to už mamka nevydrží a vstane. [...] Mamka zvedne telefon a já se pomalu sbírám z obýváku.</i>	<i>Telefon ponovno počne zvoniti, ovaj put mama ne izdrži nego ustane. [...] Mama podigne slušalicu, a ja se pomalo kupim iz dnevnog.</i>
promjena subjekta	
<i>Jako kdybych já tady neměla obchodák.</i>	<i>Ko da ovdje nema dućana.</i>
<i>Máme v bytě babiččinyho psa.</i>	<i>Bakin pas je kod nas u stanu.</i>

Da smo u prvom primjeru upotrijebili neodređenu zamjenicu *niko* (*nitko*) umjesto *neko* (*netko*), dobili bismo u hrvatskom jeziku zapravo nejasno, pa čak i suprotno značenje rečenice, stoga je u tom primjeru modulacija bila obavezna.

U primjeru *prijdu doprostřed jídla* odlučili smo zamijeniti apstraktnu imenicu *jelo* konkretnom – *večera*, jer je iz konteksta jasno da se radi upravo o večeri i vjerojatnije je da bi je prosječan hrvatski govornik upotrijebio umjesto apstraktne.

Izraz *Mamka zvedne telefon* mogli smo prevesti kao *Mama se javi na telefon* ili *Mama podigne slušalicu*. U oba slučaja morali bismo u usporedbi s originalom nešto promijeniti. Odlučili smo se za drugo rješenje jer bi prvo značilo da je mama već započela razgovor, a iz konteksta je vidljivo da je zapravo samo fizički podigla slušalicu. Razgovor je započela nekoliko trenutaka kasnije kada je sin već izašao iz prostorije.

Što se tiče modulacije, također smo u prijevodu često morali promijeniti subjekt rečenice, posebice zbog čeških konstrukcija s glagolom *mít* koje se u hrvatskom ne upotrebljavaju.

5.3. Ekvivalencija

Kod ekvivalencije ista se situacija opisuje korištenjem različitih stilskih i strukturalnih sredstava. Vrlo često imaju sintagmatsku narav, a odnose se na čitavu poruku. Većinom su ustaljene i pod njima se podrazumijevaju frazemi, poslovice, klišeji, onomatopeje, psovke itd. Frazeme i ustaljene izraze te vulgarijeme i psovke odlučili smo posebno istaknuti jer zauzimaju posebno mjesto u našem tekstu.

Original	Prijevod
„ Tak dělej , máš na stole oběd.“	„ Požuri , ručak ti je na stolu.“
Baliček z Ameriky. Paráda .	Paket iz Amerike. Wow .
„ Heč , blbáčku!“ volá za mnou.	„ Nj , glupane!“ zaderé se za mnou.
„Mami, já bych potřeboval peníze... nějaký.“ „ Ale? “ „Na učebnici,“ dodám rychle. To, jak povytáhne obočí, nevypadá dobře.	„Mama, trebalo bi mi nešto love...“ „ Ma nemoj? “ „Za knjigu“, dodam brzo. Po načinu na koji je podigla obrve neće na dobro.
Chce se mě znova dotknout. Tentokrát uhnu. „ No no , ty seš ale netýkavka.“	Ponovno me pokuša dotaknuti. Ovaj put se izmaknem. „ Dobro, dobro , jesi osjetljiv.“

Postupak ekvivalencije vrlo je raznolik te prijevod često ovisi o kontekstu. Na primjer, riječ *paráda* mogli smo prevesti kao *super*, *sjajno*, *divno*, *odlično*, *cool*, *guba*, *zakon*, *strava* itd., no za nas nijedna od tih riječi ne oslikava potpuno oduševljenje djevojčice koja je upravo dobila paket od oca iz Amerike, stoga smo se odlučili za *wow*.

Isto tako, *ale* je veznik koji ima svoj ekvivalent u hrvatskom jeziku i prevodi se najčešće s *ali*, no u ovom kontekstu nema istu funkciju. Ovdje izražava čuđenje i neslaganje, zato smo ga preveli kao *ma nemoj*.

Riječ *netykavka* u hrvatskom jeziku ne postoji, a označava čovjeka koji je jako osjetljiv i lako se uvrijedi. Preveli smo je pridjevom *osjetljiv* te bismo mogli reći da se u isto vrijeme radi i o transpoziciji.

5.3.1. Frazemi i ustaljeni izrazi

Frazeologija češkog jezika vrlo je bogata pa se tako i u našem tekstu pojavio veliki broj frazema. Budući da se radi o jezičnom fenomenu koji se uglavnom prevodi postupkom ekvivalencije, odlučili smo ovdje detaljnije razraditi to pitanje.

Najprije bismo trebali definirati što je to frazem. Prema *Hrvatskom frazeološkom rječniku* (Menac, Fink-Arsovski, Venturin, 2003: 6) frazemi su „ustaljene sveze riječi koje se upotrebljavaju u gotovu obliku, a ne stvaraju se u tijeku govornoga procesa, i kod kojih je bar jedna sastavnica promijenila značenje, tako da značenje frazema ne odgovara zbroju značenja njegovih sastavnica.“ Dakle, značenje frazema ne možemo izvući iz pojedinih riječi koje on sadrži, već svaki frazem ima zasebno značenje kao cjelina. Nije moguće zamijeniti dijelove frazema njihovim sinonimima, mijenjati im redoslijed riječi niti ih slobodno sastavljati, stoga ih ne možemo ni prevoditi doslovno. Prevoditelj je zadatak pokušati pronaći ekvivalent u ciljnom jeziku, iako je ponekad nemoguće postići potpunu ekvivalenciju pa se prevoditelj mora zadovoljiti time da približi poruku koju izraz nosi. Upravo zato je od iznimne važnosti da prevoditelj savršeno poznaje jezik i kulturu izvornog, a još više i ciljnog jezika.

Original	Prijevod
<i>Ale ještě to ani nedořekne a mamka jenom mávne rukou, vykařli se na to, je to trouba, tak je to vřdycky, pak ještě řekne, no dyť si starři, tak bud' rozumná.</i>	<i>Al nije još ni zavrřila govoriti, a mama samo odmahne rukom, ma pusti to, glupan jedan, uvijek je tako, onda još kaře, pa ti si starija, budi razumna.</i>

<i>Vaří se s tím, dělá oblohu, plátky okurky na milimetr stejný, a on takhle. Ani nepoděkuje, a ještě jí nadává. Tak tohle se řekne!</i>	<i>Gnjavi se s tím, ukrašava tanjur, kriške kiselih krastavaca iste u milimetar, a on tako. Ni hvala, a još je i vrijeđa. Mama će čuti za ovo!</i>
<i>Sem divnej, zrzavej a nosim furt stejný hadry, takže sem úplně mimo celej svět.</i>	<i>Čudan sam, riđokos i uvijek nosim iste prnje, tako da ko da nisam s ovog svijeta.</i>
<i>Má na sobě červený tričko, v kterým je nacpaná jako buřt, a na nohou růžový konversky, sou pěkný, teda až na tu barvu.</i>	<i>Obučena je u crvenu majicu iz koje kipi na sve strane, a na nogama ima roze starke, lijepo su, naravno osim te boje.</i>
„Mami, já bych potřeboval peníze... nějaký.“ „Ale?“ „Na učebnici,“ dodám rychle. [...] „Ztratil sem ji.“ „Ztratil?“ [...] „Seš hlava dřavá, vid’?“	„Mama, trebalo bi mi nešto love...“ „Ma nemoj?“ „Za knjigu“, dodam brzo. [...] „Izgubio sam je.“ „Izgubio?“ [...] „Jel ti imaš propuh u glavi?“
„Tohle řešit nebudem, a určitě ne před dětma. Jasný?“ <i>Matce se trochu zachvěje hlas. Zvyk je železná košile a být na ni příkrá je nezvyk.</i>	„Nećemo o tome raspravljati, a pogotovo ne pred djecom. Jasno?“ <i>Mami malo zadrhti glas. Navika je vrag, a ona nije navikla biti gruba s njom.</i>
<i>A pak zavře dveře, neřekne ani ň, a já se podívám na babičku, co se teda bude dít.</i>	<i>I onda zatvori vrata, ne kaže ni a, i ja pogledam baku, što će dakle biti.</i>
<i>Jenže mamce se to mluví, když sama nikdy tlustá nebyla.</i>	<i>Samo lako mami reći kad ona nikad nije bila debela.</i>

Frazemi su obično jedan od najvećih izazova za prevoditelja. Na primjer frazeme *vařit se s něčím* i *tohle se řekne* nismo mogli pronaći u rječniku pa smo za savjet pitali izvornog govornika koji nam je objasnio da je *vařit se s něčím* varijanta frazema *dělat se s něčím*, a znači požrtvovno raditi nešto što zahtijeva mnogo pažnje, strpljivosti i napora. Takav izraz ne

postoji u hrvatskom jeziku pa smo upotrijebili glagol *gnjaviti se* i dobili značenjski sličan, ali ne i potpuno isti rezultat. Izraz *tohle se řekne* upotrebljavaju uglavnom djeca i hrvatski ekvivalent bio bi *reći ću te mami*, no ovdje se radi o unutarnjem monologu pa smo zato odabrali rješenje *mama će čuti za ovo*.

Frazem *být (tlustý) jako buřt* znači biti debeo. Naime, *buřt* je vrsta kobasice a ovdje taj frazem dodatno pojačava ekspresivni pridjev *nacpaný* (prepun, pretrpan, naguran). U hrvatskom smo morali izgubiti sliku kobasice, no smatramo da su debljina i „pretrpanost“ dobro izraženi time da *kipi na sve strane*.

Izraz *hlava dřravá* u češkom priziva sliku glave koja je prazna, koja ima rupe, što smo u hrvatskom postigli *propuhom u glavi*.

Zvyk je řelezná kořile izreka je koja znači da se teško odviknuti od nečega na što smo naučeni i često radnje na koje smo navikli ponavljamo iako to nije potrebno ni nužno. Slično značenje dobili smo izrazom *navika je vrag* koji nismo našli u hrvatskim frazeološkim rječnicima no svejedno se često upotrebljava u govoru.

5.3.2. Vulgarizmi i psovke

Vulgarizmi i psovke također pripadaju kulturi nekog jezika te ih kao takve također ne možemo prevoditi doslovno, već je potrebno naći ekvivalent u ciljnom jeziku. Iako su i hrvatski i češki slavenski jezici, vulgarizmi i psovke između njih uglavnom se različito upotrebljavaju. Naime, češki jezik daje prednost analnim i fekalnim psovka (Ludvíková, Tvarůžková, 2004), dok su hrvatske psovke uglavnom iz seksualne sfere, tj. najčešće koriste vulgarne nazive za muški i ženski spolni organ te za spolni čin (Badurina, Pranjkić, 2016: 232). Tu jezičnu situaciju odlično ilustriraju primjeri iz našeg teksta koje navodimo u nastavku.

Original	Prijevod
<i>Jedna ruka mu visí podél těla a strašně bolí. Doprdele, doprdele, umřu, napadne ho. Přejede si rukou po obličejí a na ruce má krev.</i>	<i>Jedna ruka mu visi uz tijelo i užasno ga boli. Jebem ti, jebem ti, umrijet ću, padne mu na pamet. Prijede rukom preko lica i na ruci mu ostane krv.</i>
<i>„Budeš si muset vzít jiný tričko, co?“ řekne zase ona, ne normálně, ale s tou radostí v hlase.</i> <i>„Di do prdele.“</i> <i>Ale ona se jenom směje. Vstanu od stolu a jdu pryč.</i> <i>„Heč, blbáčku!“ volá za mnou.</i>	<i>„Morat ćeš obući drugu majicu, a?“ reče opet ona, ne normalno, nego onim radosnim glasom.</i> <i>„Odjebi.“</i> <i>Al ona se samo smije. Dignem se od stola i odem.</i> <i>„Nj, glupane!“ zadere se za mnom.</i>
<i>Cejtim tu tenkou hranici, mamka by se taky mohla začít smát. Stojíme na hraně, kdy se buď rozesměje a dá mi ty prachy, nebo se hrozně nasere.</i>	<i>Osjećam tu tanku granicu, mama bi se također mogla početi smijati. Stojimo na rubu kada će se il početi smijati i dati mi tu lovu, il će se užasno naljutiti.</i>
<i>„To je ten tvůj, vid’? Tak dělej, pojd’ za nima.“</i> <i>A hned sleze z lavičky, a kdyby ji Pavlína nechytla za rukáv, tak tam snad opravdu půjde. Chvilku se přetahujou.</i> <i>„Neser.“</i>	<i>„To je onaj tvoj, jelda? Ajde onda, idemo do njih.“</i> <i>I odma siđe s klupe, a da je Pavlína nije uhvatila za rukav, bila bi vjerojatno stvarno otišla tamo. Malo se potežu.</i> <i>„Ne zajebavaj.“</i>
<i>A Brouk, mohls mít búra, a nemáš nic, tak se na něj vrhnu, ale i ten zasranej Brouk mě přepere.</i>	<i>A Kukac, mogao si imati kunu, ovako nemaš ništa. Bacim se na njega, al i taj jebeni Kukac me nadjača.</i>
<i>Má parchant štěstí, že mu Vojta není podobnej.</i>	<i>Kurvin sin ima sreće što Vojta nije na njega.</i>

Kao što smo gore naveli, iz naših primjera dobro se vidi da će na mjestu gdje češki govornik upotrijebi npr. riječ *prdel*, hrvatski govornik upotrijebiti najvjerojatnije glagol *jebati*.

Glagol *srát* (*nasírat/ nasrat se*), kao i pridjev *zasraný/ zsranej*, prevodili smo dosta raznoliko, najčešće neutralnim glagolom *ljutiti/ naljutiti se* jer ga uglavnom upotrebljava jedanaestogodišnji dječak, a smatramo da jedanaestogodišnji dječak u Hrvatskoj ipak ne bi upotrebljavao toliko vulgarizama. Naime, taj se glagol u češkom koristi jako često i kod izvornih govornika se pomalo gubi iz svijesti činjenica da se zapravo radi o vulgarizmu.

Osim toga imali smo u prijevodu i neke uvrede, kao na primjer *blbánek*, za kojeg u hrvatskom postoji ekvivalent – *glupan*, te *parchant*, što doslovno znači *kopile*, a koristi se i kao uvreda za odraslog muškarca. Mi smo to odlučili prevesti kao *kurvin sin* jer mislimo da najbolje odgovara kontekstu.

5.4. Adaptacija

Adaptacija se koristi u slučajevima kada situacija izražena izvornim jezikom ne postoji u ciljnom jeziku. Tada prevoditelji moraju stvoriti novu situaciju koju smatraju ekvivalentnom onoj iz izvornog jezika. Adaptaciju bismo stoga mogli opisati kao situacijsku ekvivalenciju. Od ključne je važnosti da prevoditelj dobro shvati poruku da bi je mogao što bolje prenijeti u ciljni jezik. Smatra se najtežim od navedenih postupaka. S gledišta naše analize to je i najzanimljiviji postupak, stoga ćemo se na njemu najviše i zadržati. Nakon primjera pokušat ćemo objasniti svoje izbore.

Original	Prijevod
<i>Pavel je trochu zaskočen, a jeho manželka ještě víc, nabízí jim pivo, ale oni jdou raději do hospody.</i>	<i>Pavel je malo iznenađen, njegova žena još više, nudi im pivo, al oni radije odu u birtiju.</i>
<i>Matka si vzpomene, jak sedí v hospodě v Hradci a čeká na něj, pak si dá sama řízek s bramborem a malé pivo, okolní stoly plné štamgastů [...].</i>	<i>Mama se sjeti kako sjedi u gostionici u Hradecu Královem i čeka ga, onda sama naruči odrezak s krumpirima i malo pivo, okolni stolovi puni stalnih gostiju [...].</i>

<i>Karel vypil čtyři piva, ale žádné panáky, a připadá si střízlivý.</i>	<i>Karel je popio četiri piva, al nijednu rakiju, osjećao se trijezno.</i>
<i>Navíc mamka koupila camping salát a čerstvé rohlíky, to by byla moc dobrá večera [...].</i>	<i>Uostalom mama je kupila francusku salatu i svježna peciva, to bi bila jako fina večera [...].</i>
<i>Nejím ani salám, ani špekáčky, leda bych si musel vydloubat všechny ty bílý kousky.</i>	<i>Ne jedem ni salamu, ni kobasice, osim ako iskopam sve one bijele komade.</i>
<i>Pavlině bleskne hlavou, jí na tom taky nesejde, prostě kus jídla, tak mamku jemně odstrčí a na talíři to naaranžuje, zeleninovou oblohu, jídlo jako v restauraci.</i>	<i>Pavlini sine, ni ona za to ne mari, hrana ko hrana, tako da nježno odgurne mamu i aranžira tanjur, ukrasi ga povrcem, večera ko u restoranu.</i>
<i>Nejvíc právě tyhle dva dementy, který maj každej den k svačině tyčinku Snickers a myslej si, že když maj jejich rodiče prachy, tak jim patří celej svět. Já ji měl asi tak dvakrát v životě. U nás se spíš kupuje sójovej suk nebo tatranka.</i>	<i>Pogotovo upravo ta dva kretena koja svaki dan za užinu jedu čokoladicu Snickers i misle da ako njihovi roditelji imaju para da je njihov cijeli svijet. Ja sam je jeo valjda dvaput u životu. Kod nas se uglavnom kupuju čajni keksi il napolitanke.</i>

Hospoda je češka realija za koju ne postoji univerzalni prijevod koji bi se mogao upotrijebiti u svakom kontekstu. Ona podrazumijeva mjesto gdje se nudi hrana i piće, a ponekad i smještaj. Na hrvatski se, ovisno o kontekstu, najčešće prevodi kao *gostionica*, *krčma*, *birtija*, *kafić*, *bar*, *pivnica*, *kavana*, *kafana*, *restoran*, *konoba* itd. Varijanata je puno, *hospoda* pokriva sve te pojmove, no isti se u hrvatskom jeziku razlikuju, odnosno nisu sinonimi. Na primjer, u *gostionici*, *krčmi* ili *birtiji* hrvatski govornik zamišlja prvenstveno starije muškarce, dok u *kafiće* i *barove* idu i mladi ljudi, ali s druge strane obično ne nude hranu. U *pivnici* se može jesti, ali prvenstveno se tamo ide popiti pivo. U *kavani* se prije svega pije kava i jedu kolači, a postoji i *kafana*, koja podrazumijeva malo niži oblik ugostiteljskog poslovanja.

U našem slučaju riječ *hospoda* se pojavila u tekstu u dvije situacije – u prvom slučaju radi se o ugostiteljskom objektu na selu gdje dva odrasla muškarca odu popiti pivo. Budući

da se radi o selu, možemo pretpostaviti da se ne radi o nekom objektu više razine i da bismo ga u hrvatskom kontekstu najbolje mogli opisati kao *birtiju*. U drugom slučaju majka iz naše priče se prisjeća kako je u Hradecu Královem čekala Luboša s kojim se tamo dogovorila naći. Dok ga je čekala naručila je večeru i pivo, a pritom se spominje kako su stalni gosti oko nje komentirali njezin izgled. Trebao nam je dakle termin za ugostiteljski objekt nižeg ranga koji poslužuje i hranu. Tome bi odgovarala na primjer *krčma*, no smatramo da bismo time asocirali čitatelje na neka prošla vremena. Na kraju se kao najbolje rješenje pokazala *gostionica*.

Riječ *panák* odnosi se na čašicu nekog žestokog pića. U hrvatskom postoji naziv za malu čašu – kupica, no upotrebljava se samo u nekim hrvatskim regijama te ne podrazumijeva i njezin sadržaj. Iako ne možemo biti sigurni, u našem slučaju najvjerojatnije se radi o rakiji. U tom slučaju hrvatski će govornik najvjerojatnije reći samo ime tog pića, što je kod nas dalo kao rezultat *popiti rakiju*.

Camping salát sastoji se od salame, majoneze, rajčice, paprike, krastavaca, luka i začina, što ne nalikuje ni na jednu salatu koju poznaje hrvatski čitatelj. Mogli smo je prevesti kao *camping salata*, no čitatelju ne bi bilo jasno o čemu se točno radi te bi ga to vjerojatno zbunilo. S druge strane, za razumijevanje djela nije bitno znati o kakvoj se točno salati radi i od čega je, stoga smo *camping salatu* odlučili zamijeniti *francuskom*.

Špekáček je posebna vrsta masnije kobasice za koju nemamo točan naziv. U našem slučaju preveli smo je jednostavno nadređenim hrvatskim pojmom.

Obloha je u kuharskom žargonu povrtni prilog koji služi kao ukras jelu. Kao imenica u hrvatskom ne postoji, no vjerujemo da smo je uspjeli dočarati glagolom *ukrasiti (povrćem)*.

Realije *sójovej suk* i *tatranka* predstavili su nam možda od ovih primjera najveći izazov. U tekstu se spominje kako se u obitelji naših glavnih junaka uglavnom kupuju upravo ti slatkiši ili se peku domaći keksi jer je tako jeftinije, u usporedbi s drugim dječacima čiji roditelji imaju novaca pa im za užinu kupuju čokoladicu Snickers. *Tatranka* je keks napravljen od vafla i čokoladne kreme, što nalikuje našim napolitankama, a istodobno je i nešto što se često kupuje u hrvatskim domaćinstvima, stoga smo je jednostavno odlučili prevesti kao napolitanka. S druge strane, za *sójovej suk* nemamo ekvivalent te kod nas ne postoji ništa što bi mu nalikovalo, zato smo ga odlučili zamijeniti *čajnim keksima*.

6. OPĆEČEŠKI SUPSTANDARD

Češka jezična situacija vrlo je zanimljiva zbog supostojanja dviju središnjih jezičnih formacija: književnog i općečeškog jezika. Obje se temelje na srednjočeškoj dijalektalnoj osnovici. Općečeški supstandard (*obecná čeština*), odnosno razgovorni češki jezik, svoju sve veću primjenu nalazi u usmenoj privatnoj, ali i javnoj komunikaciji, a naravno i u književnosti, a razlikuje se od književnog jezika na svim razinama: fonološkoj, morfološkoj, sintaktičkoj i leksičkoj (Ribarova, Ribarova 2015: 447). Takva samostalna naddijalektalna formacija u hrvatskom jeziku, kao ni u većini jezika, ne postoji.

Kao što smo već spomenuli, Soukupová piše jednostavnim, razgovornim, „filmskim“ jezikom koji teče i djeluje „prirodno“, čemu pridonosi upravo to što često koristi elemente općečeškog supstandarda. Naš je zadatak bio pokušati prenijeti to u naš prijevod te postići sličan učinak na čitatelja. Jedna od odluka koje smo stoga morali donijeti bila je kako ćemo prevesti te elemente. Pri tome smo imali tri moguće opcije. Prva je bila prevesti sve standardnim hrvatskim jezikom. Takav prijevod bio bi stilski neutralan i u našem slučaju prihvatljivo rješenje u nedostatku boljeg, no smatramo da bismo time ipak izgubili ponešto od autoričinog stila i karakterizacije likova.

Druga mogućnost bila je prevesti te elemente nekim hrvatskim dijalektom. Hrvatski dijalekti vrlo su različiti i povezani s geografskim područjima te kulturom stanovništva tog područja. Čitatelj bi u tom slučaju zasigurno imao neke asocijacije ili čak predrasude o likovima koje u češkoj verziji ne postoje. Ako bi se radilo o govoru koji naš čitatelj ne poznaje, moglo bi također doći do nerazumijevanja teksta.

Zato smo se odlučili za treću opciju koja je bila prevesti tekst razgovornom varijantom hrvatskog jezika. S druge strane, takav jezik nema određenu normu i uvelike se razlikuje ovisno o području s kojeg govornik dolazi te je takav izričaj općenito vrlo individualan. Nadalje, u češkoj književnosti nije toliko neobično vidjeti elemente općečeškog supstandarda, no ako bismo hrvatski tekst napisali u potpunosti razgovornim jezikom, onako kako se njime služimo u govoru, možemo reći da bi on hrvatskom čitatelju, koji na to nije naviknut, djelovao pomalo neprirodno. To smo naravno htjeli izbjeći, stoga smo morali pažljivo odvagnuti koji „stupanj razgovornosti“ odgovara ovakvom tekstu.

Primjerice, jedno od najkarakterističnijih obilježja hrvatskog razgovornog jezika redukcija je samoglasnika i suglasnika. U našem tekstu zato smo reducirali neke zamjenice,

veznike, čestice itd. (npr. *kao, tko > ko, netko > neko, neka > nek, ali > al, ili > il, je li > jel*). S druge strane, iako se u govoru infinitivi najčešće skraćuju tako da se izbaci krajnje *-i*, učinilo nam se da bi to u pisanom tekstu izgledalo prenapadno, stoga smo ih ostavili u punom obliku. Osim na fonološkoj, razgovornost smo pokušali postići i na morfološkoj razini, primjerice upotrebom nepravilnih nastavaka za kondicional (*bi* umjesto *bih, bismo*). Što se tiče sintakse korištene su primjerice elipse (npr. *Skočim dolje i vratim se u dnevni.*) i nedovršene rečenice (npr. *Nego... ja... imao sam tu neku nesreću...*), a što se tiče leksičke razine možemo navesti kolokvijalizme, žargonizme, vulgarizme, poštapalice te emocionalno-ekspresivne izraze.

7. ANTROPONIMI I TOPONIMI

Još jedan problem s kojim se prevoditelji često susreću prevođenje je vlastitih i zemljopisnih imena. Prema Hrvatskom pravopisu Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje „[n]ačin pisanja stranih imena ovisi o pismu kojim je ime izvorno napisano, vremenu preuzimanja imena, stupnju poznatosti i udomaćenosti u hrvatskome jeziku te jeziku posredniku“.

Toponima u našem tekstu nije bilo mnogo. U jednom slučaju spominje se grad *Hradec*, što podrazumijeva ime *Hradec Králové*, stoga smo ga u prijevodu napisali punim imenom te onako kako se piše i u češkom, a deklinirali smo ga prema hrvatskom jeziku. Drugačija je situacija s pokrajinom *Moravskom*, čiji naziv se zbog vremena preuzimanja razlikuje od češkog *Morava*.

Slično tome, vlastita imena također smo ostavili onakvima kakva su u izvorniku (npr. *Pavĺna, Jiřka, Petr, Mára*), uključujući i njihove izvedenice od milja. S druge strane, u našem tekstu našlo se i nekoliko nadimaka koji nose značenje određenih životinja, zanimanja i sl. Oni u svom imenu sadržavaju određene asocijacije pa ih stoga nismo mogli ostaviti u originalu. Tako smo primjerice nadimak *Brouk* odlučili prevesti kao *Kukac*, *Liřka* kao *Lisica*, *Modelář* kao *Maketar*.

8. DEMINUTIVI

Deminutivi ili umanjenice u češkom se jeziku upotrebljavaju puno češće nego u hrvatskom, a pritom su i stilski neutralnije. Njihov prijevod stoga je ovisio o kontekstu, učestalosti uporabe te željenoj ekspresivnosti, a ponekad za određenu riječ u hrvatskom jeziku ni ne postoji odgovarajuća umanjenica, kao u donjem primjeru riječi *gospođo*. Kako bismo to ilustrirali, primjere navodimo u sljedećoj tablici.

Original	Prijevod
<i>Baliček z Ameriky. Paráda.</i>	<i>Paket iz Amerike. Wow.</i>
<i>Počkajte, paninko, tady máte ještě něco.</i>	<i>Čekajte, gospođo, nešto vam je ostalo.</i>
<i>O kus dál, když už mě neviděj, jí ten obleček sundám.</i>	<i>Malo dalje, kad me više ne vide, skinem joj taj kaputić.</i>
<i>Matka už neřekne nic, pospíchá, manévruje s taškou mezi lidma, mezi autobusy.</i>	<i>Mama ne reče više ništa, žuri, probija se s torbom kroz ljude, kroz autobuse.</i>
<i>Mami, já bych potřeboval peníze... nějaký.</i>	<i>Mama, trebalo bi mi nešto love...</i>
<i>Třeba to přece jen nebude tak strašné, tahle situace s maminkou. Slovo maminka myslí matka ironicky. Jako o mamince o ní nepřemýšlí už celé věky.</i>	<i>Možda ipak ne bude tako strašno, ta situacija s mamicom. Riječ mamica mama misli ironično. O njoj ne razmišlja kao o mamici već godinama.</i>

Ovdje bismo kao zanimljivost htjeli posebno istaknuti riječ *mama* koja se u tekstu koji smo preveli pojavljuje čak preko stotinu puta u raznim varijacijama (*máma, mami, mamí, maminka, mamka, matka*). Iako u hrvatskom jeziku također postoji više mogućnosti (*mama, mamica, majka, majčica* itd.), najprikladnije rješenje u većini slučajeva bilo je ipak najjednostavnije *mama*. Iznimka je posljednji primjer u našoj tablici gdje je riječ *mamica* upotrijebljena ironično, što zapravo dokazuje njezinu ekspresivnost u hrvatskom jeziku.

9. ZAKLJUČAK

U ovom diplomskom radu predstavili smo prijevod dijela pripovijetke *Na krátko*, jedne od tri pripovijetke proznog triptiha *Zmizet* autorice Petre Soukupove. Nakon prijevoda uslijedila je translatološka analiza prema prevoditeljskim postupcima Vinaya i Darbelneta, gdje smo se usredotočili na posredne prevoditeljske postupke, odnosno transpoziciju, modulaciju, ekvivalenciju i adaptaciju. Njihovim metodama poslužili smo se kako bismo na objektivan način mogli opisati probleme s kojima se prevoditelji susreću u svom radu te ukazati na potencijalna rješenja. U našem radu također smo se oslanjali na djela drugih poznatih teoretičara kao što su Jiří Levý, Jean-René Ladmiral, Umberto Eco, Vladimir Ivir itd.

U okviru analize bavili smo se i problematikom prevođenja frazema i ustaljenih izraza, vulgarizama i psovki, općečeškog supstandarda, antroponima i toponima te deminutiva. Posebno zanimljivo s jezičnog gledišta bilo nam je prevoditi supstandardni jezik kao naddijalektalnu formaciju koja kao takva ne postoji u hrvatskom jeziku. Tekst smo odlučili prevesti hrvatskim razgovornim jezikom, što je nosilo sa sobom daljnje izazove jer hrvatski čitatelj nije naviknut čitati tekstove napisane takvim jezikom, stoga je bilo potrebno u prijevodu pronaći odgovarajuću mjeru.

Na kraju ovog rada možemo zaključiti da zadatak prevoditelja nikako nije lagan. Potrebno je s jedne strane biti vjeran izvorniku, prenijeti njegov stil i poruku, postići isti učinak na čitatelja, a s druge poštovati pravila i duh jezika na koji se prevodi. Zato je nužno izvrsno poznavati izvorni, a posebno ciljni jezik, ali isto tako i kulturu područja s kojih oni dolaze. Prevođenje je zahtjevna aktivnost koja iziskuje koncentraciju i znanje, ali i talent, a možemo reći da je to posebno naglašeno kada se radi o književnom prevođenju.

10. LITERATURA

10.1. Primarna literatura

Soukupová, Petra. 2009. *Zmizet*. Host. Brno.

10.2. Sekundarna literatura

Badurina, Lada, Pranjković, Ivo. 2016. *Jezična i pragmatična obilježja psovke*. Romanoslavica. 52 (2016). 2. Str. 227–235. URL: http://bib.irb.hr/datoteka/859758.Badurina_Pranjkovi_Psovka_Romanoslavica_LII-2.pdf [posljednji pristup: 24.4.2020.]

Eco, Umberto. 2006. *Otprilike isto: iskustva prevođenja*. Algoritam. Zagreb.

Forko, Josipa. 2009. *Prevođenje frazema – Sizifov posao*. Hrvatistika : studentski jezikoslovni časopis. 3. Filozofski fakultet u Osijeku. Osijek. Str. 93–98.

Ivir, Vladimir. 1984. *Teorija i tehnika prevođenja – Udžbenik za III. i IV. razred srednjeg obrazovanja prevodilačke struke*. Centar „Karlovačka gimnazija“ Sremski Karlovci, Zavod za izdavanje udžbenika u Novom Sadu. Novi Sad.

Krejčí, Kristýna. 2018. *Vývoj kritické recepce v prózách Petry Soukupové*. Bakalářská práce. Univerzita Pardubice. Fakulta filozofická. Pardubice.

Ladmiral, Jean-René. 2007. *Kako prevoditi: Teoremi za prevođenje*. Politička kultura. Zagreb.

Le Calvé Ivičević, Evaine. 2015. *Lectures en traductologie*. Sveučilište u Zadru. Zadar.

Levý, Jiří. 1982. *Umjetnost prevođenja*. „Svjetlost“, OOUR Zavod za udžbenike i nastavna sredstva. Sarajevo.

Ludvíková, Veronika, Tvarůžková, Lucie. 2004. *O hubách nevyháchaných*. Český a slovenský zahraniční časopis. Říjen 2004. URL: <http://www.cs-magazin.com/semag/index.php?a=a2004102113> [posljednji pristup: 24.4.2020.]

Mandys, Pavel. 2009. *Dětství jako sourozenecká válka*. Týden. Roč. XVI, č. 25. Str. 68.

Meandar Media. *Soukupová Petra*. URL: <https://www.meandar.hr/book-author/petra-soukupova> [posljednji pristup: 24.4.2020.]

Očenášková, Adéla. 2018. *Mediální ohlas románů Petry Soukupové Zmizet a Pod sněhem*. Bakalářská práce. Univerzita Karlova. Fakulta sociálních věd. Praha.

Pavlović, Nataša. 2015. *Uvod u teorije prevođenja*. Leykam international. Zagreb.

Peňás, Jiří. 2010. *Namaluj to černě*. Lidové noviny. Roč. XXIII, č. 96. Str. 29.

Petra Soukupová. URL: <http://www.petra-soukupova.cz> [posljednji pristup: 24.4.2020.]

Ribarova, Zdenka, Ribarova, Slavomira. 2015. *Češka gramatika s vježbama*. Porfirogenet. Zagreb.

Šrámková, Jana. 2009. *Zmizet k moři*. A2. Roč. V, č. 17. Str. 6.

Tončić, Dijana. 2015. *Razgovorni stil hrvatskoga standardnog jezika u govoru i pismu*. Diplomski rad. Sveučilište Jurja Dobrile u Puli. Filozofski fakultet. Pula.

Vinay, Jean-Paul, Darbelnet, Jean. 1964. *Stylistique comparée du français et de l'anglais*. Didier. Paris.

10.3. Rječnici i jezični priručnici

Baza frazema hrvatskoga jezika Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje. URL: <http://frazemi.ihj.hr> [posljednji pristup: 24.4.2020.]

Čermák, František et al. 2009. *Slovník české frazeologie a idiomatiky. 1, Přírovnání*. Leda. Praha.

Čermák, František et al. 2009. *Slovník české frazeologie a idiomatiky. 2, Výrazy neslovesné*. Leda. Praha.

Čermák, František et al. 2009. *Slovník české frazeologie a idiomatiky. 3, Výrazy slovesné*. Leda. Praha.

Čermák, František et al. 2009. *Slovník české frazeologie a idiomatiky. 4, Výrazy větné*. Leda. Praha.

Český národní korpus. URL: <https://www.korpus.cz> [posljednji pristup: 24.4.2020.]

Hrvatski jezični portal. URL: <http://hjp.znanje.hr> [posljednji pristup: 24.4.2020.]

Hrvatski pravopis Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje. URL: <http://pravopis.hr> [posljednji pristup: 24.4.2020.]

Internetová jazyková příručka. Ústav pro jazyk český Akademie věd České republiky. URL: <http://prirucka.ujc.cas.cz> [posljednji pristup: 24.4.2020.]

Menac, Antica, Fink-Arsovski, Željka, Venturin, Radomir. 2003. *Hrvatski frazeološki rječnik*. Naklada Ljevak. Zagreb.

Sesar, Dubravka. 2002. *Češko-hrvatski i hrvatsko-češki praktični rječnik*. Školska knjiga. Zagreb.

Seznam.cz slovník. URL: <https://slovník.seznam.cz> [posljednji pristup: 24.4.2020.]

Slovník spisovného jazyka českého. URL: <https://ssjc.ujc.cas.cz> [posljednji pristup: 24.4.2020.]

Šarić, Ljiljana, Wittschen, Wiebke. 2008. *Rječnik sinonima hrvatskoga jezika*. Jesenski i Turk. Zagreb.